

EÖTVÖS LORÁND TUDOMÁNYEGYETEM
TERMÉSZETTUDOMÁNYI KAR

Az arab tavasz geopolitikai háttere

SZAKDOLGOZAT
FÖLDTUDOMÁNYI ALAPSZAK

Készítette:

Gyimesi Roland

térképész és geoinformatikus szakirányú hallgató

Témavezető:

Faragó Imre

tanszéki mérnök

ELTE Térképtudományi és Geoinformatikai Tanszék

Budapest, 2014

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés	4
1.1. A témaválasztás indoklása	4
1.2. A dolgozat célja	4
2. A felhasznált adatok	5
2.1. A sajtóból fellelhető adatok	5
2.2. Egyéb internetes források	7
3. A térség etnikai és vallási viszonyai	7
3.1. Tunézia	7
3.2. Egyiptom	7
3.3. Líbia	8
3.4. Szíria	8
4. Az Arab tavasz eseményei	9
4.1. Mi is az Arab tavasz?	9
4.2. Az Arab tavasz eseményeinek okai	9
4.3. Tunézia	11
4.3.1. Francia Tunézia	11
4.3.2. Tunézia a II. világháborúban	11
4.3.3. A független Tunézia	12

4.3.4. A zavargások kezdete	12
4.3.5. A Jázminos forradalom – Az arab tavasz kezdete	13
4.4. Egyiptom.....	17
4.4.1. A gyarmati Egyiptom	17
4.4.2. A függetlenség elnyerése után	17
4.4.3. Az egyiptomi forradalom.....	18
4.5. Líbia	24
4.5.1. A Kadhafi-korszak.....	25
4.5.2. A líbiai polgárháború	26
4.5.3 A NATO beavatkozás	29
4.6. Szíria	33
4.6.1. Az Aszad-rezsim	33
4.6.2. Az első tüntetések.....	34
4.6.3. A polgárháború kezdete	38
4.6.4. A fegyverszünet.....	39
4.6.5. A vegyi fegyverek bevetése	42
4.6.6. A polgárháború folytatása.....	39
4.6.7. Külső részvétel a szíriai polgárháborúban.....	43
4.7. További kisebb felkelések	46
4.8. Az Arab tavasz hatása a térség népességére	48

5. Az Arab tavaszt bemutató térképek elkészítése	51
5.1. Alkalmazott szoftverek.....	51
5.2. Az alaptérkép vektorizálása	52
5.3. Az alkalmazott ábrázolási módszerek és indoklásuk.....	53
5.3.1. A „Tüntetések a Jázminos forradalom során” című térkép.....	53
5.3.2. A „tüntetések az egyiptomi forradalom során” című térkép	54
5.3.3. „A líbiai polgárháború eseményei” című térkép.....	54
6. Összefoglalás	55
Felhasznált irodalom.....	56
Köszönetnyilvánítás.....	63
Nyilatkozat	64
Mellékletek	
1. Tüntetések a Jázminos forradalom során	
.....	
2. Tüntetések az egyiptomi forradalom során	
3. A líbiai polgárháború eseményei	

1. Bevezetés

1.1. A témaválasztás indoklása:

2011 januárjában egy baráti beszélgetés folyamán vetődött fel a téma az Egyesült Államok közel-keleti katonai beavatkozásáról. Egy szíriai származású barátom is becsatlakozott a beszélgetésbe, így szinte adott volt, hogy előbb vagy utóbb szóba fognak kerülni az embereket akkor nagyon foglalkoztató arab tavasz eseményei. Itt szembesültem azzal, hogy bár ezek a történések jelenleg is zajlanak, és annak ellenére, hogy egészen sok információt kapunk róluk, az emberek nagy részének nagyon hiányosak az ismeretei ezzel kapcsolatban. Ezen felbátorodva kezdtem el jobban beleásni magam a témába, amennyire lehet térképész szemlélettel.

A téma kiválasztásánál az is fontos tényező volt, hogy olyan témát dolgozzak fel, amivel térképek szempontjából keveset foglalkoztak. Ez főleg a középiskolai történelmi atlaszokon látszik, ugyanis a legtöbb általam átnézett atlaszban szinte egyik XXI. századi esemény sincs bemutatva, pedig szerintem a középiskolai történelemoktatásnak ugyanúgy része kellene, hogy legyen a napjainkban zajló események bemutatása is.

1.2. A dolgozat célja:

A dolgozat célja a XXI. század egyik legjelentősebb fegyveres konfliktussorozatának az úgynevezett arab tavasznak a kartográfia eszközeivel történő bemutatása különös tekintettel Tunézia, Egyiptom, Líbia és Szíria példáján keresztül. A dolgozatomban röviden áttekintem a konfliktus által érintett országok vallási, etnikai, történelmi valamint egyéb olyan tényezőit, melyek szerepet játszhattak a konfliktus kialakulásában.

Ezt követően röviden bemutatom az Arab-tavasz eseményeit minden érintett országban. A dolgozat másik célja az eseményeket feldolgozó térképek elkészítésének leírása, beleértve az adatgyűjtés módszereit, azokat az elvi és megvalósítási problémákat, melyekkel a térképek elkészítése során szembesültem.

A dolgozat befejező részében kitérek az Arab-tavaszi térségre és az egész világra kifejtett hatásaira. A dolgozatnak természetesen nem célja semmiféle politikai állásfoglalás, az eseményeket a lehető legobjektívabb formában szeretném bemutatni, ugyanakkor a sajtó sokszínűsége miatt ez meglehetősen nehéz feladat.

2. Felhasznált adatok

2.1. Sajtóból fellelhető adatok:

Mivel napjainkban is zajló konfliktusról van szó, így kevés könyv jöhetett szóba, ami átfogóan értékeli az eseményeket, ezért a történések áttekintéséhez a hírekben szereplő információkra kellett támaszkodnom. A sajtó azonban szubjektív, így igyekeztem minél többféle újságból, internetes forrásból dolgozni. A feldolgozás közben bizonyos események megítélésénél ellentétekkel kellett szembesülnöm a magyar és külföldi sajtóban egyaránt, ezért egy-egy országra vonatkoztatva az ellentétes nézőpontokból igyekeztem minél többet felvázolni, kiszűrve az esetleges túlzásokat illetve az események egy szemszögből való bemutatását.

A dolgozatban felhasznált források zöme a következő sajtóorgánumokhoz köthetőek:

1.HVG:

A HVG (korábbi nevén Heti Világgazdaság) egy belföldi és külföldi gazdasági, politikai és kulturális témákat feldolgozó hetilap. Internetes portálja a hvg.hu, amely a lap cikkein túl egy részben önálló szerkesztőség által készített anyagokat tartalmaz.

A HVG-ben nincs olyanfajta szerkesztéspolitikai politika, amely alapján az újságban megjelenő híreket politikai alapon, a szerint válogatnák, hogy megjelenésük melyik pártnak árt vagy használ. A Vélemények rovatban különböző politikai nézetek kapnak teret.^(1.)

2. Index

Az Index elsősorban hírmagazin, vagyis elengedhetetlenül fontosnak tartja, hogy beszámoljon a napi hírekről. Azonban (az egészen tág értelemben vett) szórakoztatást is feladatának véli, amihez szintén számos lehetőséget biztosít, persze mindezt úgy, hogy előtte az olvasó megkapja a hírfolyamot, amit igényel. Így a „nem lehet az egyik a

másik nélkül” koncepciója érvényesül. Emellett a független újságírás a céljuk, vagyis a politikai állásfoglalás helyett a hírek objektív visszaadására törekszenek.

Ugyanakkor az oldalt számos kritika érte, ezek viszont nem a hírek tartalmára, sokkal inkább arra vonatkoztak, hogy olyan híreket jelentettek meg, vagy olyan megfogalmazásban, amelyek esetenként megzavarhatták az olvasók nyugalmát ^(2.)

3. BBC

A British Broadcasting Corporation, röviden: BBC egy állami tulajdonú, kvázi független brit közszolgálati műsorszolgáltató, egyben a világ legnagyobb műsorszolgáltatója. ^(3.)

BBC ismeretterjesztő és szórakoztató televízió- és rádióműsorokat készít, emellett különböző információs szolgáltatásokat is nyújt az Interneten keresztül. A cég célkitűzése: „informálni, oktatni és szórakoztatni” ^(4.)

A felhasznált forrásoknál fontos kiemelni az egyetlen olyat, ami napi szintű információkat nyújt, de nem a hagyományos európai értékrendet testesíti meg, ez pedig az Al Jazeera internetes portálja és angol nyelvű televíziós csatornája az Al Jazeera English.

5. Al Jazeera English

Az Al Jazeera English (AJE) egy nemzetközi, angol nyelvű televíziós hírcsatorna, amely hírekről és aktuális eseményekben tudósít a nap 24 órájában. Az arab nyelvű Al Jazeera testvércsatornájaként számon tartott hírtelevízió székhelye Katar fővárosában, Dohában található.

A csatorna műsorában hírműsorok, elemzések, dokumentumfilmek, élő viták, valamint aktualitásokkal, üzleti ügyekkel, tudományokkal és sporttal foglalkozó programok találhatóak. Az Al Jazeera English állítása szerint az első globális, magas színvonalú televíziós hálózat. ^(5.)

Az Al Jazeera English az első angol nyelvű hírcsatorna, amely központja a Közel-Keleten található. A felület a régió hangjainak bemutatása mellett a globális perspektívának azonos mértékben kíván teret adni. Fő cél emellett a közel 1 milliárdos angolul beszélő, ám nem angol-amerikai nézőponttal bíró réteg megszólítása. A

központi irányítás helyett a hírmenedzsment a dohai és a londoni közvetítő központok között rotálódik.

A hálózat önmaga által megfogalmazott küldetése "az el nem mondott történetek közvetítése, a vita támogatása és a kialakított felfogás árnyalása."

2.2 Egyéb internetes források

Mivel egy ilyen eseménysorozat megítélése nem feltétlenül a sajtón múlik, hanem legalább annyira a társadalom tagjain is, a dolgozat megírásához számos interneten fellelhető magánvéleményt, blogot is felhasználtam, ezek felhasználásával azonban különlegesen óvatosan jártam el, ugyanis ez veszélyeztetné az egész dolgozat objektivitását, de a fentebb említett társadalmi reakciók figyelembe vétele miatt okvetlenül szükséges ezek felhasználása is.

3. A térség etnikai és vallási viszonyai

3.1. Tunézia

A legutóbbi népszámlálás alapján a lakosság létszáma kb. 10,8 millió fő, és kb. 1%-os éves növekedést mutat.^(6.) A lakosság többsége (mintegy 98%), arabizálódott berber, vagy arab-berber, akik a tunéziai arabot beszélik. A lakosság kb. 1%-a ténylegesen berber, ők azonban csak a Jabal Dahar-hegységben és Jerba szigetén élnek. A berberek főleg berber nyelveket beszélnek, mint például a shilha vagy a tashlihit, de egyre nagyobb részük már csak a tunéziai arabot beszéli.^(7.)

A lakosság 99%-a szunnita vallású, ugyanakkor az országban jelen vannak sáfíita és zsidó közösségek is. Az országban kb. 20 000 katolikus él, ők főleg Tuniszban és környékén. Ezeken kívül élnek még itt anglikánok, adventisták, ortodoxok is, de számuk 100 fő alatt van gyülekezetenként.^(8.)

3.2. Egyiptom

A legnépesebb közel-keleti, és Afrika harmadik legnépesebb állama, a maga 82,5 millió fős lakosságával. A lakosság nagy része a Nílus partjain, illetve Kairó, Alexandria és a Szezi-csatorna környékére koncentrálódik. A lakosság többsége egyiptomi, a beszélt

nyelvük az egyiptomi arab. Kisebbségek közül jelentősek a Sínai-félszigeten élő beduinok, akik kb. 1 millióan vannak, valamint a núbiaiak, akik Egyiptom déli részén élnek kb. 300 000-en. Ezen kívül számos kisebb csoportban élnek itt görögök, olaszok, zsidók, örmények, berberok valamint közel 90 000 menekült, főleg Szudánból és Palesztinából. Ezek a kisebbségek mindössze 0,4%-ot tesznek ki a lakosságból. ^(9.)

Vallásilag viszonylag egységes országról van szó, a lakosság kb. 90%-a szunnita vallású, de van kb. 6 millió kopt-keresztény, és kb. 500 000 egyéb keresztény vallású ember is. A zsidók kisebb csoportokban élnek a nagyobb városokban, az össznépességhez viszonyított arányuk nem éri el az 1%-ot. ^(10.)

3.3. Líbia

Líbia lakossága kb. 6 millió fő (2013-as adat), azonban az ország hatalmas területe miatt alacsony népsűrűséggel bír. ^(11.) A lakosság nagy része a berberok és az arabok keveredéséből jött létre. A berber népesség Tripolitánia északnyugati részére koncentrálódik. Az ország déli részén tuareg és toubou törzsek élnek nomád körülmények között. A külföldről érkezett lakosság kb. 3%-ot tesz ki, legnagyobb részük vendégmunkás Tunéziából vagy Egyiptomból, de kisebb csoportokban élnek görögök, máltaiak, olaszok, pakisztániak, törökök, indiaiak, de sokan érkeztek ide a délszláv háború idejéről menekülteként. Ezek a csoportok főleg a fővárosban és a nagyobb városokban élnek.

A lakosság 99%-a szunnita vallású, de jelen vannak különféle keresztény egyházak, és nagyon alacsony számban zsidók is (a zsidó lakosság nagy része a hatnapos háború alatt kitört zsidóellenes tüntetések miatt elmenekült az országból). ^(12.)

3.4. Szíria

Az ország lakosságáról hiteles népszámlálások hiányában csak becslések vannak, de ezek a becslések kb. 23 millió főre teszik a lakosságot, ám ebbe beletartozik a kb. 19 000 főt számláló izraeli közösség a Golán-fennsíkon. ^(13.) A lakosság eloszlása nem egyenletes, a nagyvárosok környékének kivételével a művelésre alkalmatlan területek szinte lakatlanok. Bár a lakosságot jórészt az arabok alkotják, több sémi csoport is él közöttük. A kisebbségek között kb. 1500 fővel jelen vannak a görögök, és 2-3000 fővel

a törökök és az örmények is. Az ország legnagyobb kisebbsége a lakosság mintegy 9-10%-át kitevő kurdok, akik az ország északi határvidékén, a Törökországgal és Irakkal határos részeken élnek. ^(14.)

A lakosság 90%-a muszlim vallású, a szunniták aránya 74%, de jelentős létszámot képviselnek a 12%-ot kitevő alaviták, kisebb létszámban pedig jelen vannak sííták és drúzok is. A lakosság kb. 10%-a keresztény vallású, akik jelenleg teljes vallásszabadságot élveznek, így megtalálhatóak katolikus, ortodox és egyéb keresztény egyházak is. Kisebb zsidó közösségek is megtalálhatóak itt, többek között Damaszkusz és Aleppó külvárosi negyedeiben. ^(15.)

4. Az Arab tavasz eseményei

4.1. Mi is az Arab tavasz?

Arab tavasznak nevezik a 2011 elején kirobbant kormányellenes tüntetéssorozatokat, amelyek az arab államokban törtek ki. Az elnevezés a népek tavasza után terjedt el, amely az 1848-as forradalmakra utalt. ^(16.) Az elnevezés először az Egyesült Államokban megjelenő Foreign Policy című politikai lapban jelent meg. ^(17.)

Az eseménysorozat szinte az összes Észak-Afrikai és Közel-Keleti muzulmán többségű országra kiterjedt, azonban Szaúd-Arábiában, Mauritániában, Kuvaitban, Ománban és Szudánban nem került sor tömegtüntetésekre, általában egy-egy ember magánakciójáról volt szó. Ezekben az országokban az ilyen jellegű események mellé nem csatlakoztak a társadalom széles tömegei, így néhány napos nyugtalanság után a fennálló rendszer megmaradt.

4.2 Az Arab tavasz eseményeinek okai

Általánosságban elmondható, hogy az Arab tavasz eseményei számtalan okra vezethetőek vissza, ezek között vannak gazdasági, társadalmi, politikai, de még természeti okai is. Politikai okok között tartjuk számon az országokban jelen lévő korrupciót, az adott vezetés elnyomó politikáját vagy éppen a sajtó- és szólásszabadság korlátozását. A politikai instabilitás azonban visszavezethető az ország élelmiszerellátására, az élelmiszerek hozzáférhetősége, árai ugyanis nagyban

befolyásolják a lakosság általános elégedettségi színvonalát. A növekvő élelmiszer- és üzemanyagárak, valamint a kereslet átalakulása miatt az élelmiszerellátás egyre nehezebbé vált ezekben az országokban. A megváltozó keresletnek köszönhetően az észak-afrikai arab országok is átálltak a nagyobb hozzáadott munkával termelhető növények, pl.: gyümölcsök és zöldségek exportjára, így az ilyen növények művelésében kevésbé jártas szegényebb rétegek felhagyva a földműveléssel a városokba költöztek. Új szegény negyedek jöttek létre, ezzel is tovább növelve az elégedetlenséget. ^(18.)

Az élelmiszerárakat tovább növelte, hogy a térség legnagyobb élelmiszerbeszállítóját, Oroszországot a forradalmat megelőző években szárazság és ebből fakadó tüzek pusztították, ezzel a termés jó részét megsemmisítve.

A mezőgazdasági termelés átalakulásával a munkanélküliség addig nem látott magasságokba emelkedett (Tunéziában 40%, Egyiptomban 53%), a munkanélküliek jó része pedig 29 év alatti személy. ^(19.) A növekvő munkanélküliségből fakadóan a szegénységi küszöb alatt élők száma is jelentősen megugrott. A CIA adatai szerint a térségben átlagosan az emberek 20%-a él napi 2\$-nál kevesebb pénzből. Az ilyen gazdasági helyzet kedvez a szélsőséges eszméknek és megmozdulásoknak. A kormányzat ezt a helyzetet nem tudta megfelelően kezelni, így ez is hozzájárult a tüntetések kialakulásához.

Az arab tavasz kialakulásához azonban számos, külpolitikai tényező is hozzájárul, kezdve az országok egymáshoz való viszonyával, de megjelennek gazdasági, politikai, de katonai kapcsolatok is. A konfliktus kialakulásának egyik külső oka lehetett az, hogy a konfliktusban érintett arab országok (főként Egyiptom és Szíria) felemás kapcsolatban állnak a térség egyik meghatározó katonai tényezőjével, Izraellel. Egyiptom Izrael egyik legfőbb szövetségese és energiaellátója volt, ez azonban a két miniszterelnök, Mubarak és Netanyahu jó kapcsolatán alapult, az egyiptomiak többsége a szövetséget nem nézte jó szemmel, sőt egyenesen elutasította a két ország között 1979-ben megkötött békeszerződést. Izraelben szintén nem túl rózsás a helyzet, itt ugyanis a lakosság egy része területi követeléssel lépne fel Egyiptom ellen, melynek tárgya a Sínai-félsziget. Ez a helyzet tovább rontja a két ország viszonyát.

Az a feltevés sem elhanyagolható, amely a Líbiában történt zavargásokat és a későbbi támadást az ország olajvagyonával kapcsolja össze. Kadhafi ugyanis szinte

magánvagyonaként kezelte az ország által kitermelt olajat, a nagyobb olajvállalatokat nem engedte az országban működni, helyette inkább államosította a szektort. Ez sok érdeket sérthetett nyugaton, így talán ez is lehetett a líbiai beavatkozás egyik oka. ^(20.)

Mindent összevetve az arab tavasz okai között találunk mind külső és belső okokat, ezeken belül pedig számtalan politikai, gazdasági, társadalmi és természeti ok is felmerül.

4.3 Tunézia

4.3.1. Francia Tunézia:

Tunézia az 1800-as évek elején lett francia gyarmat, amikor is az országot irányító Husseintől származó bejek (bégek) kezdik elveszteni hatalmukat és befolyásukat az ország felett. A francia megtámadás terve már korábban is tervben volt, erre csak rásegített az, hogy a bejek sorozatos hibás gazdasági döntéseket hoztak, így végül Tunézia hatalmas kölcsönt vett fel Franciaországtól modernizációs célokra. Természetesen elég kevés esély volt arra, hogy ezt a hitelt vissza tudja fizetni.

1878-ban titkos megállapodás jött létre Anglia és Franciaország között, amely megpecsételte az állam sorsát. A megállapodás lényege, hogy Franciaország elismeri, hogy Ciprus felett Anglia gyakorolja a hatalmat, cserébe az angolok segédkeznek abban, hogy Tunézia francia fennhatóság alá kerüljön.

Franciaország végül 1880-ban támadott. A kiváltó ok a Tunéziából induló portyák voltak az akkor már francia gyarmat Algéria felé. A 36 000 fős francia sereg könnyedén győzött, így 1881. május 12-én végül kinyilvánítják, hogy Tunézia francia protektorátus lett. Ezekben az időkben ugrásszerűen megnőtt a francia telepések száma: 1906-ban kb. 34 000 telepes volt, míg 1945-re már 144 000 fő. Az olasz betelepülők száma is megugrik, 1920-ra már mintegy 105 000 fő. ^(21.)

4.3.2. Tunézia a II. világháborúban:

A második világháborúban Tunézia a Vichy-féle német kollaboráns állam gyarmata volt. A német és olasz csapatok felvonulási területe lett a líbiai hadjárat során, azonban

1942-43-ban ellentámadás indult, ahol az Egyesült Királyság és az Egyesült Államok csapatai legyőzték Rommel olasz és német csapatait, megtisztítva tőlük Tunéziát. ^(22.)

4.3.3. A független Tunézia:

Az ország a függetlenségét 1956-ban szerezte vissza. A függetlenségi törekvések élére Habib Bourguiba állt, aki később az első elnök is lett. Az új elnök, mély politikai és társadalmi változásokat indított el. Bourguiba az iszlám vallást visszatartó erőként értékelte, így csökkentette a vallási vezetők társadalmi súlyát, eltávolította őket az oktatásból és az igazságszolgáltatásból. Felszámolta a saría bíróságokat, valamint a templomokat és a vallási intézményeket támogató személyek vagyonát elkoboztatta. Ez a politika végül a vallásos lakosság zavargásait váltotta ki. 1987-ben végül Zine El Abidine Ben Ali, a korábbi belügyminiszter és a hadsereg egyik parancsnoka kijelentette, hogy Bourguiba mentálisan alkalmatlan az elnöki pozíció betöltésére, így az elnököt Monasztir városába nyugdíjba vonultatta. Ben Ali gyorsan lecsendesítette az iszlám ellenzéket és a vallásos többséget azzal, hogy Mekkába zarándokolt, valamint a Ramadán ünnepét szigorúan betartandónak rendelte el. Megtartotta elődje nyugatbarát politikáját, azonban diktatórikus módszerei megosztották a lakosságot. Igen komoly személyi kultuszt épített ki, elnökségét végigkísérte a korrupció. A fontos pozíciókba saját családtagjait, vagy más, hozzá közel álló személyeket ültetett. Noha az országban rendszeresen tartottak elnökválasztásokat, Ben Ali, mind az öt választást hatalmas fölényrel nyerte. ^(23.)

4.3.4. A zavargások kezdete:

A lakosság körében az általános lett az elégedetlenség, melynek fő okai voltak a munkanélküliség, a magas élelmiszerárak, a szólásszabadság és a véleménynyilvánítás szabadságának semmibe vétele, valamint a rossz életkörülmények. Ezek a körülmények vezettek először az 1984-es kenyérlázadáshoz.

Ennek oka az volt, hogy az ország vezetése egyensúlyban akarta tartani a gazdaságot, ezért csökkentette az élelmiszer behozatalt. Ennek hatására az alapvető élelmiszerek, mint például a kenyérgabona ára csaknem kétszeresére emelkedett. 1984. január 1-én az élelmiszerellátás akadozása miatt országszerte, a nagyobb városokban utcai zavargások kezdődtek. Több kormányzati épületet is megrongáltak és fosztogattak, amire

válaszként január 3-án szükségállapotot hirdettek és bevetették a hadsereget is. Január 6-án Bourguiba, Tunézia akkori elnöke beszédet mondott, melyben ígéretet tett egy új költségvetésre annak érdekében, hogy mindenki élelemhez jusson. Ezt követően a zavargások abbamaradtak, azonban ez a pár nap is közel 100 halottal és majdnem 1000 sérülttel járt (közülük 348 a biztonsági erők tagja volt).

A helyzet ezután sem normalizálódott teljesen. Bár javult az élelmiszerellátás, még így is kaotikus állapotok uralkodtak az országban. A vallási vezetők igyekeztek fenntartani a rendet, mégis 2008-ra újabb felkelésbe torkollt az elégedetlenség. Ezúttal a Gafszai öbölben tört ki elégedetlenségi mozgalom. Az ok ismét a szegénység, a munkanélküliség, az egészségügy és az oktatási rendszer állapota volt. A felkeléshez számos városban a kormányzati épületek előtt ülősztrájkokkal csatlakoztak, melyek néhány esetben fegyveres összecsapásokká fajultak. Mivel ezen a területen több foszfátbánya is működik, így a kormány nem hagyhatta, hogy a felkelés sokáig tartson. Ben Ali elnök ismét a katonaságot vetette be. Május 7-én több száz embert állítottak elő a hatóságok. Az intézkedések során többen meghaltak. Két nappal később újabb halálesetek több más városból is (M'dhila, Moularés, Metlaoui, Redeyef). A felkelés végül elcsendesült, abbamaradtak a zavargások. Tüntetések továbbra is voltak, azonban a társadalom szélesebb rétegei folyamatosan kihátráltak a felkelés mögül. Bár a rövid távú hatások elmaradtak, mégis ezeket az eseményeket emlegetik az Arab tavasz első magjaiként. ^(24.)

4.3.5. A jázminos forradalom – az Arab tavasz kezdete:

Magát a forradalmat több néven is ismerjük. Tunéziában és az arab világban ezt az eseménysorozatot Szidi Búzidi felkelésnek vagy Méltóságos Forradalomnak nevezik, mivel Szidi Búzid városában indultak el az első tüntetések és fegyveres összecsapások. A nyugati médiába ezek az események már Jázminos Forradalomként vonultak be, ami Tunézia nemzeti virágából a jázminból ered. A kifejezés egy tunéziai újságíró Zied El-Heni tollából ered, azonban Tunéziában nem terjedt el ennek használata.

Az 1984-es események megalapoztak egy lappangó elégedetlenséget a társadalom szinte minden rétegében, azonban ez egészen 2010-ig nem vezetett újabb lázadáshoz. A 2000-es évek elejére ugrásszerűen megnőtt a munkanélküliség aránya, virágzott a korrupció, illetve gondok voltak a közéletmezésben és sokat romlott az életszínvonal az

előző évekhez képest (a lakosság közel 2/3-a él napi 2\$-nál kevesebb pénzből). A felkelések mégis ritkák voltak annak köszönhetően, hogy a Ben Ali-féle rezsim nagy erővel lépett fel ezek ellen, és a rendszerellenes aktivisták igen hamar a bíróság elé, majd börtönbe kerültek.

A tüntetés közvetlen kiváltó oka egy szidi búzidi lakos Mohammed el-Búazízi öngyilkossága volt. Búazízi egy utcai árus volt, akinek az árusító kocsiját már többször elkobozta a rendőrség különféle indokokkal. December 17-én reggel ismét lefoglalták a kocsiját, arra hivatkozva, hogy a szükséges engedélyei hiányoznak. Egy önkormányzati tisztségviselő többször is inzultálta és bántalmazta. Búazízi panaszt akart tenni a helyi önkormányzatnál, de miután a kormányzó nem volt hajlandó fogadni, még aznap délután felgyújtotta magát az önkormányzat épülete előtt. Az eset miatt Tunézia a nemzetközi figyelem középpontjába került. Búazízi január 4-én belehalt a sérülésébe. A temetésén megközelítőleg 5000 ember vett részt. A temetés tömegtüntetéssé fajult, melynek szervezése a hatóságok számára észrevétlen volt, ugyanis közösségi oldalakon szerveződött. A résztvevők elmondásuk szerint elsősorban a munkanélküliség, a korrupció, és a szólásszabadság hiánya miatt vonultak az utcákra. A temetésen kialakult tüntetést a rendőrség végül könnygáz használatával feloszlatta. ^(25.)

A következő napokban újabb gyűlések szerveződtek a kormányzati épületek előtt, így Ben Ali tovább növelte a városban jelen lévő rendőrök számát. December 22-én egy Lahseen Naji nevű tüntető az éhség és a munkanélküliség ellen tiltakozva felmászott egy villanypóznára és öngyilkos lett. A tudósítások hasonló öngyilkosságokról számoltak be El Hammából. A tüntetések mindennapossá váltak, majd december 24-én a rendőrök a tömegbe lőttek, több embert megsebesítve és egy halálesetet okozva. A rendőrség önvédelemre hivatkozott, és hasonló okokból több embert börtönbe zártak.

A tüntetések tovább terjedtek a környező városokba Szidi Búzid tartományban, majd végül december 27-én a fővárosban, Tuniszban is szolidaritási tüntetések kezdődtek kb. 1000 fő részvételével a független szakszervezetek szervezésében, de a biztonsági erők megpróbálták ezeket feloszlítani. A tuniszi események hatására hasonló szolidaritási tüntetések kezdődtek Szúzában, Szfaxban, Bizertében és Meknassy-ban. A következő napon a Szakszervezetek Szövetsége megmozdulást hirdetett Gafszában, de a biztonsági erők ezeket csírájában fojtották el. Ezzel egy időben mintegy 300 ügyvéd tartott

demonstrációt Tuniszban a kormányzati palota előtt. December 30-án a rendőrség további tüntetéseket oszlatott fel Monasztirben, Szbikhában és Csebbában. Január 3-án Thalában a munkanélküliség és a magas megélhetési költségek ellen indított tiltakozások összecsapásokba torkolltak. Itt nagyjából 250, többségében egyetemi hallgatókból álló csoport tartott szimpátiatüntetést a búzidiak mellett. A rendőrség ezt a megmozdulást is könnygázzal próbálta elfojtani, amire a tüntetők autók felgyújtásával válaszoltak. ^(26.)

Néhány tüntető azt próbálta elérni, hogy a kormány szüntesse be az online tartalmak cenzúráját, ehhez csatlakozott a Tunéziai ügyvédi Kamara, valamint másnap számos tanár is. Január 11-én Tunisz egyik munkásnegyedében a tüntetés zavargássá fajult, házakat fosztogattak, gumikat égettek, buszokra lőttek és autókat gyújtottak fel. A rendőrség feloszlatta ugyan a tömeget, de a katonaságot készenléti állapotba helyezték, és több egységet az utcákra vezényeltek, valamint a folyamatos utcai megmozdulások miatt éjszakai kijárási tilalmat vezettek be. ^(27.)

A Hizb ut-Tahrir iszlamista mozgalom január 14-én újabb tüntetést szervezett azzal a céllal, hogy újra létrejöjjön egy iszlám kalifátus Tunézia területén. A másnapi tüntetés fő célja az Április 9. börtön elfoglalása és az ottani politikai foglyok kiszabadítása volt. A kormányzat a rendszerellenes médiát igyekezett elhallgattatni, ennek keretében felkutatták a rendszerkritikus bloggerek egy részét és letartóztatták őket. ^{(28.) (29.)}

Szintén január 14-én a nemzeti televízió műsorában Ben Ali bejelentette, hogy nem fogja módosítani az alkotmányt, amelynek értelmében hatalmát csak 2014-ig gyakorolhatta volna. A beszéd után Ben Ali feloszlatta a tunéziai kormányt, és elrendelte, hogy háromnál több ember tömörülése esetén a rendőrség letartóztathatja a gyülekezőket, a menekülőkre pedig szabadon lehet löni. Ezen kívül hat hónapon belülre választásokat írt ki. Ben Ali ezt követően elhagyta Tunéziát. Mivel Franciaország megtagadta, hogy ott szálljon le a gépe, Líbia közbenjárásával Máltán keresztül a szaúd-arábiai Dzsiddába menekült. A szaúdi nyilatkozatok arra utalnak, hogy nem azért fogadták be az elnököt, mert szimpatizálnak vele, hanem hogy ezzel a lépéssel csökkentsék a feszültségeket Tunéziában. Az alkotmány 56. szakasza szerint Mohamed Ghannouchi lett az ország ideiglenes elnöke. ^(30.)

Január 15-én a tunéziai televízió bejelentette, hogy Ben Ali hivatalosan is lemondott a hatalomról, Ghannouchi pedig átengedte a hatalmat a parlament elnökének Fouad Mebazaának. A parlament elnökének 60 napja volt a választás kiírására. Ennek hírére tüzpárbaj alakult ki az elnöki palota előtt a hadsereg, és Ben Alihoz hű tüntetők között. (31.) (32.)

Január 17-én létrejött a tunéziai egységkormány, melyben jelen voltak a kormánypárt és az ellenzék vezetői, valamint a szakszervezetek delegáltjai is, azonban kénytelenek voltak kihagyni belőle több korábban betiltott iszlamista pártot, melynek ugyanakkor elég széles támogató rétege volt. 2011. január 20-án az egységkormány első ülésén bejelentették, hogy a hamarosan megtartandó választásokon bármilyen párt részt vehet, valamint egy határozatot fogadtak el, melyben kijelentik, hogy a tüntetések kezdete óta letartóztatott embereket szabadon engedik.

A tüntetések nem maradtak abba, ezúttal az ellen tüntettek, hogy a korábbi kormánypárt, az RCD (Rassemblement Constitutionnel Démocratique) tagjai ne vehessenek részt az egységkormány munkájában. A tüntetések békésen zajlottak, a híradások csak kisebb összetűzésekről közöltek információt. Az események hatására az ideiglenes elnök, az ideiglenes miniszterelnök, valamint a szakszervezetek delegáltjai kiléptek az egységkormányból. (33.)

Január 18-án több száz ember kezdett tüntetésekbe Tunisz, Szfax, Gabes, Bizerte, Szúza, Monasztir és Tunisz utcáin. A tüntetések célja az volt, hogy egyetlen olyan ember se kerüljön az új kormányba, aki Ben Alihoz köthető. A tüntetőkhez később több ezer rendőr, valamint a hadsereg vezetője Rachid Ammar is csatlakozott január 24-én. Számos börtönben fogolylázasok voltak, és több városban jelentek meg a Ben Alihoz hű félkatonai szervezetek, de ezeket végül a hadsereg és a rendőri erők feloszlatták. (34.)

A tüntetések leginkább kézzelfogható eredményei a rezsim leváltásán túl a szólásszabadság kivívása, és az internetes tartalmak engedélyezése. A rezsim leváltását üdvözölte Marokkó és Nyugat-Szahara elnöke, de pozitív visszajelzések érkeztek a francia elnöktől Nicolas Sarkozytól, Barack Obamától, az Európai Unió külügyi képviselőitől, valamint Pan Kimun akkori ENSZ főtitkártól is, ugyanakkor a változásokat elítélte Moammer Kadhafi, Líbia elnöke.

4.4. Egyiptom:

4.4.1. A gyarmati Egyiptom:

Egyiptom 1805-ig oszmán fennhatóság alatt volt, ezt követően egyre szélesebb autonómiát kapott. A hadsereget és az állami intézményeket modernizálták, valamint terjeszkedésbe kezdtek. Többek között elfoglalták a vörös tenger partvidékének egy részét és Szudánban is jelentős területeket szereztek. A Szezi-csatorna 1869-es megépülése után Egyiptom fontos kereskedelmi központ lett, ugyanakkor súlyos pénzügyi válságba került. Befektetések védelme érdekében a Brit Birodalom 1882-ben átvette a kormányzást, hivatalosan viszont továbbra is az Oszmán birodalom része volt. (35.)

4.4.2. A függetlenség elnyerése után:

1922-ben részleges, majd a második világháború után teljes függetlenségét elnyerte az ország. 1952-ben I. Faruk királyt katonai puccsal eltávolították, és helyére a fia II. Ahmed Fuád került. A köztársaságot végül 1953-ban kiáltották ki, az első elnök Mohamed Naguib volt. Lemondása után Gamal Abden-Nasszer, az 1952-es forradalom kulcsfigurája vette át az elnöki hatalmat, majd a Szezi-csatornát az egyiptomi nép birtokába helyezte, mely a szezi válsághoz vezetett. (36.)

1958 és 1961 között Szíriával uniót alkotott. Az államalakulat Egyesült Arab Köztársaság néven működött Nasszer elnöksége alatt. Az 1967-es hatnapos háborúban Egyiptom súlyos vereséget szenvedett Izraeltól, amely megszállta a Sínai-félszigetet. Nasszer 1970-ben bekövetkezett halála után Anvar Szadat vette át a helyét, aki felszámolta az ország minden kapcsolatát a Szovjetunióval és egyre inkább Amerika felé orientálódott. Ennek keretében elismerte Izrael állami létét, cserébe visszaszerezte a Sínai-félszigetet. A nyugati nyitás azonban csak a nyugati közvélemény szemében aratott sikert, Szadat belpolitikai pozíciói meggyengültek, végül 1981-ben merényletben halt meg. Utódja Hoszni Mubarak lett. Mubarak folyamatos szükségállapotban tartotta a

hadsereget, kiterjesztette a rendőrök jogait, felfüggesztett bizonyos alkotmányos jogokat és cenzúrát vezetett be. A törvények tiltották a nem kormányzati szervezésű politikai gyűléseket, de az ilyen mozgalmak pénzügyi támogatását is komolyan szankcionálták. A törvény alapján több mint 15 000 letartóztatás történt Mubarak hatalma alatt, a politikai foglyok számát 30 000 főre becslik. ^(37.)^(38.)

4.4.3. Az egyiptomi forradalom:

A forradalom több megnevezését is ismerjük. Az arab világban január 25-i forradalomnak vagy a harag forradalmának nevezik, a nyugati médiában inkább a lótvuszvirágos forradalom vagy a fehér forradalom jelenik meg, a leggyakoribb azonban mégis egyszerűen az egyiptomi forradalom megnevezés. ^(39.)

Mubarak belpolitikai intézkedései komoly feszültségeket okoztak a lakosság körében. A gyakori letartóztatások, a gyülekezési szabadság és a sajtószabadság korlátozása egyre jobban növelte az elégedetlenséget. Az elnöksége alatt drámaian elburjázott a korrupció, a politikai aktivistákat gyakran tárgyalás nélkül börtönbe zárták. Egyetemek, mecsetek kerültek bezárásra, az újságírókat politikai alapon válogatták, de előfordultak kínzások is. A Transparency International mérése szerint Egyiptom a 178 vizsgált ország közül a 98. legkorruptabb. ^(40.) Az ország gazdasága jelentősen központosított volt, ezért mind Szadat, mind Mubarak a külföldi befektetők bizalmát próbálta megnyerni a privatizációs lehetőségekkel. A válság azonban Egyiptomot súlyosan érintette, növekedett a munkanélküliség, visszaesett a feldolgozóipar és a turizmus teljesítménye.

Súlyos problémát okozott a túlnépesedés is, 1966-ban még csak 30 millió fő volt Egyiptom lakossága, 2010-re pedig már elérte a 80 millió főt, és a lakosság nagy része is a Nílus partjára koncentrálódik. ^(41.) A hatalmas népesség miatt az életszínvonal nagyon alacsony. A közhangulatot tovább rontotta, hogy a 2010-es választásokat bebörtönzések, erőszakos cselekmények, és csalások sorozata kísérte.

A közvetlen kiváltó ok egy alexandriai fiatal, Háled Mohammed Szaíd kétes körülmények között bekövetkezett halála volt. Szaíd egy internetkávézóban ült, amikor két nyomozó letartóztatást kezdeményezett, többször megütötték, kórházba került, ahol később életét vesztette. Január 25-én Mohammed el Barádei a Nemzetközi Atomenergia

ügynökség korábbi elnöke vezetésével tüntetés indult a rendőri brutalitás ellen, valamint követelték a belügyminiszter lemondását, a szükségállapot megszüntetését, valamint az elnök mandátumának végét. A rendőri túlkapások elleni tiltakozásként több személy a kormányzati épületek előtt felgyújtotta magát. A híradások két esetről szólnak Kairóban, egyről Alexandriában. ^(42.) Az önégetések hatására megindultak a kormányellenes megmozdulások, először Szuezbén, majd több más városban is, többek között Kairóban és Iszmáilijában. Kairóban a tüntetők a Legfelsőbb Bíróság épülete előtt tüntettek. A tüntetők egy csoportja átjutott a biztonsági kordonon és egészen a Tahrir térig jutottak. A rendőrök könnygázt vetettek be, a tüntetők azonban kövekkel visszaverték a biztonsági erők támadását. Kairóban kb. 15 000, Alexandriában közel 20 000, Asszuánban 2 000, Iszmáilijja területén 2 000, Mahallában pedig több mint 3 000 ember gyűlt össze. A tüntetők közül sokan vállaltak szolidaritást a tunéziai lakosokkal, több a tüntetésben részt vevő személy a tunéziai eseményeket jelölte meg követendő példaként. ^{(43.)(44.)(45.)}

Január 26-án több ezren vonultak az utcára, a számukat csak becsülni lehet. A rendőrök és a tüntetők közötti összecsapások egyre durvábbak voltak, immár halálos áldozatokat is követeltek. Szuezbén éles lőszer használatára is sor került, a rendőrség pedig nem tudta stabilizálni a helyzetet, így a hadsereg bevonult a városba. Január 27-én a Sínai-félsziget északi részén egy beduin tüntetőt lelőttek a rendőrök. Szuezbén és a Sínai-félsziget nagyobb városaiban ezen a napon már épületeket, rendőrörsöket gyújtottak fel, valamint a lakosságnak fegyvert osztottak. ^{(46.)(47.)(48.)}

Január 28-án több ezer tüntető lepte el az utcákat. Ezt a napot a harag péntekjének nevezték el. Az egyiptomi kormány erre válaszként leállította a mobiltelefon- és internet szolgáltatás egy részét. ^(49.) A pénteki ima után a tömeg százezres nagyságúra bővült, immár kiterjedve Gízára is. Megkezdődött a fosztogatás, valamint az elfoglalt rendőrségi épületekből kiszabadították a letartóztatott tüntetőket is. Port Szaídban több kormányzati épületet is felgyújtottak, a rendőrök gumilövedékkel és könnygázzal válaszoltak. A kormány a rendőrség megerősítésére Kairóba, Alexandriába kirendelte a hadsereget.

Január 29-én a zavargások tovább folytatódtak, a rendőrök elleni tüntetések immár átalakultak kormányellenes tüntetéssé, a fő cél Mubarak leváltása lett. A tüntetők a

kormánypárt több irodáját, többek közt a kairói székházat is felgyújtották.^(50.) Kijárási tilalmat vezettek be, azonban sikertelen volt, a tömeg szinte ünnepi hangulatban vonult az utcára, emiatt közbelépett a hadsereg. Ez a közbelépés országszerte több mint 100 ember halálát követelte^(51.) Beni Szuefben a rendőrök 17 tüntetőt öltek meg, akik megpróbáltak megtámadni egy rendőrőrsöt. Január 30-án a tüntetések tovább folytatódtak, a hadsereg erőit a nagyobb városokban összevonták, a kisebb településeken a tüntetők milíciákba szerveződtek így ellenőrzésük alá vonva azokat. Több olyan szervezet, mely a tüntetéseket szervezte, például a Muzulmán Testvériség, az Április 6. Ifjúságának Mozgalma, megbízták a korábbi elnökjelöltet Mohammed el-Barádeit, hogy kezdje meg a tárgyalásokat az ideiglenes egységkormány létrehozásáról. A tüntetések lassan csillapodtak, egyre kevesebb erőszakot alkalmazott a hadsereg és egyre kevesebb volt a fosztogatás, azonban a tömeg napról napra nőtt.^(52.)

Január 31-én már kb. 250 000 fő vonult fel a Tahrír téren, magát a védelmi minisztert is látták a tüntetők között.^(53.) Más városokban is jelentős tömegek gyűltek össze, többek között Alexandriában, Abu Szimbelben, Gízában. A belügyminiszter végül visszahívta a katonákat, akik nem voltak hajlandók erőszakot alkalmazni a tüntetőkkel szemben. Február 1-én a tüntetők a Tahrír tértől meneteltek az elnöki palotáig, ezt az eseményt a milliók menete néven emlegetik, ugyanis országszerte mintegy 8 millió ember vonult az utcára. A helyzet azonban tovább romlott, mivel a bankok zárva voltak, így az emberek nem tudtak pénzhez jutni, a boltokat megrohamozták. Mubarakot támogató tüntetések is voltak, az ellentüntetők számát maximum 10 000 főre becsülik. Több gyár, például a Nissan és a Hyundai egyiptomi üzeme is bejelentette, hogy a tüntetések alatt szünetelteti a termelést, valamint az egyiptomi légitársaság, az Egypt Air is leállította az összes járatát. Az alelnök, Omar Szulejmán figyelmeztette a tüntetőket, hogy cselekedeteikkel elűzik az országból a turistákat, valamint a befektetőket, ezzel Egyiptomot recesszióba sodorva.

Késő éjjel Mubarak bejelentette, hogy nem indul a soron következő szeptemberi választásokon, viszont azt megjegyezte, hogy a választásokig a hivatalában kíván maradni. Megígérte, hogy politikai reformokat fog hozni. Egyes jelentések szerint Mubarak bejelentésére az után került sor, hogy Barack Obama különmegbízottja közölte vele, hogy az Egyesült Államok már nem szívesen látja hatalomban, és adja át a helyét.^(54.)

Február 2-án Alexandriában Mubarak támogatói és ellenzói között véres összecsapások kezdődtek, melynek halálos áldozatai is voltak. ^(55.) Az internet hozzáférést visszaállították, enyhítették a kijárási tilalmat is. A Tahrír téren fokozódtak az összecsapások, Mubarak hívei között több civil ruhás rendőr is részt vett, sok embert pedig megvesztegetéssel csaltak a tömegbe. A tüntetők Molotov-koktélt is bevetettek, valamint gyújtóbombákat is használtak. ^(56.) Az összecsapásnak legalább 5 halottja és közel 830 sérültje volt. További összecsapások alakultak ki Kairóban, Port Szaídban és Szuezen is. Mubarak eltávolítását a hatalomból nemzetközi szereplők is sürgették, például a francia elnök, a német külügyminiszter, az ENSZ főtitkár, az amerikai elnök, az izraeli és a török elnök is. Mohammed el-Barádei azt kérte a hadseregtől, hogy avatkozzon közbe. ^(57.) ^(58.) Az ellenzéki pártok koalíciót alkottak, és készek voltak a kormánnyal tárgyalni a békés átmenetről.

Február 3-án folytatódtak az utcai összecsapások Kairóban, Alexandriában és Manszúrában is az elnök hívei és a tüntetők között. Az állandó pénzhiány miatt Mubarak megpróbálta megvesztegetni a tüntetőket az átállásért cserébe. Egyre több atrocitás volt, újságírókat támadtak meg vagy vettek őrizetbe. Február 4-én az úgynevezett távozás péntekjén a tömeg az elnöki palota elé gyűlt. Ultimátumot adtak az elnöknek hivatala elhagyására, amely ezen a napon járt le. ^(59.) ^(60.) A Tahrír téren több százezer, egyes források szerint kétmillió ember tüntetett, Alexandriában is megközelítette a tüntetők száma az egymilliót. További megmozdulások alakultak ki Gízában, Mahallában, Szuezen, Port Szaídban, Rafahban, Iszmáilijában, Zagáziban, Manszúrában, Asszuánban és Aszjútban is. Az egyiptomi főügyész úgy döntött, hogy Mubarak főbb minisztereinek és tisztségviselőinek vagyonát befagyasztja, ezzel is megakadályozva, hogy elhagyják az országot. Ezt követően az állami televízió is megerősítette, hogy sem Mubarak, sem a család bármely tagja nem fog indulni a következő választásokon. ^(61.)

Február 5-én a Tahrír téren nyugodt volt a hangulat, amikor lövések hallatszottak, így a hadsereg kénytelen volt megkezdeni a téren tüntetők feloszlását. A tüntetők autóröncsokból, fémhulladékból építettek barikádokat, ezeket pedig élőlánccal fogták közre. A hírekre reagálva lemondott Szafvat es-Sherif az egyiptomi felsőház elnöke, valamint Mufid Seháb igazságügyi miniszter is, a belügyminiszter Habíb el-Ádli pedig őrizetbe került. ^(62.)

Február 6-ára a Harag péntekje, a Milliók menete és a Távozás péntekje szervezői ismét megmozdulást szerveztek, amely a Mártírok vasárnapja nevet kapta. A Tahrír téren az egyiptomi keresztények szabadtéri istentiszteletet tartottak, ezzel is cáfolva, hogy a téren összegyűlt tüntetők kizárólag a Muszlim Testvériség szimpatizánsai lennének. A koptok istentiszteletét a muzulmánok élőlánccal fogták körül, ezzel védelmezve az imádkozókat. Délben az elhunytak emlékére gyászmisét tartottak, a muzulmánok pedig néhány órával később egy temetési imán vettek részt.^(63.) Eközben Alexandria el-Rámel városrészében és a vasútállomás környékén, valamint Manszúrában is újabb tüntetések szerveződtek. A feszültség csökkentése érdekében a kormány elrendelte a bankok ideiglenes megnyitását.

Omar Szulejmán alelnök tárgyalni kezdett az ellenzék főbb képviselőjével, például Mohamed Morszival és Szajjid el-Badavival. A Muzulmán testvériség is bejelentette, hogy részt akarnak venni a tárgyalásokon. Szulejmán beleegyezett egy olyan tervbe, ami szerint bírósági tagokból, politikusokból és jogászokból felállítanak majd egy testületet, melynek fő feladata az alkotmányozási reform áttekintése. A bizottság a tervek szerint március elejére előáll a javaslatokkal.

Február 7-én Váel Gonejmet, a Google közel-keleti és észak-afrikai marketingosztályának vezetőjét szabadon engedték január 25-i letartóztatásából.^(64.) A szabadon engedésről az állami televízió is beszámolt, aminek hírére több ezer szimpatizáns vonult az utcára. Hargában hét ember megsebesült, egy rendőrségi épület megtámadása közben. A helyi lakosság a rendőrség parancsnokát túl keménykezűnek tartotta, emiatt történt a támadás. A tömeg nyugtatása miatt újabb bejelentést tett a kormány: 6,5 milliárd egyiptomi fontot (kb. 221 milliárd forint) különítenek el a nyugdíjak, és a közalkalmazottak bérének emelésére.^(65.) A tüntetők többsége szerint ez a lépés korántsem elég ahhoz, hogy a tüntetések csillapodjanak.

A délután folyamán Habíb el-Ádli belügyminisztert hadbírótság elé állították, mivel többször is indokolatlan tűzparancsot adott ki a tüntető ellen. Az állami napilap az Al-Ahram is bejelentette, hogy a felkelők oldalára áll, többé nem támogatja a hatalmon lévő rezsimit.^(66.)

Február 8-án meghirdették „Egyiptom szeretete” napját, mely az egyik legnagyobb megmozdulás volt a forradalom alatt. A Tahrír téren és környékén több mint egy millió

ember gyűlt össze, de a híradások más városokból is több százezres tömegekről számoltak be, még a Szuezi-csatorna munkásai is sztrájkba fogtak. Az Al-Ahram állami újság székházában több száz újságíró gyűlt össze, akik a sajtószabadság mellett emelték fel a hangjukat. Az állami televízióban az alelnök beszédében elmondta, hogy két bizottság fog megalakulni. Az egyik feladata a hatalomváltáshoz szükséges alkotmányos és jogi változásokat készíti elő, a másik pedig a tervezett reformok megvalósítását fogja ellenőrizni. Ezen kívül bejelentette, hogy elkezdik kidolgozni a szélesebb sajtószabadság szabályait, valamint megkezdik az előkészületeket a következő választáshoz. Beszéde zárásaként bejelentette, hogy a tüntetők ellen nem emelnek vádat, és a tüntetések során letartóztatott foglyokat szabadon engedik.

Február 9-én a Tahrír téren összegyűlt tüntetők egy része átvonult a parlament épülete elé. Ezzel az akcióval a nemzetgyűlés feloszlatását akarták elérni. A szakszervezetek országsszerte sztrájkba kezdtek. A szakszervezeti tagok a munkakörülmények javulása, és a magasabb fizetések miatt vonultak utcára. A hivatalos jelentések szerint országsszerte több mint 25 000 dolgozó csatlakozott a sztrájkhoz. ^(67.) Vádi el-Dzsadídiban és Búr Szaídiban is összecsapások alakultak ki, több kormányépületet felgyújtottak. Az összecsapásokban 2 ember meghalt és több százan megsebesültek. Az általános amnesztia miatt több mint 1000 rab nyerte vissza a szabadságát, akik szintén a tüntetők mellé álltak. Az állami tulajdonú alexandriai Channel 5 a tüntetők nyomására bezárta az épületeit, munkatársait pedig kimenekítette. A nap végén a kulturális miniszter is beadta lemondását.

Február 10-én a parlament előtt és a Tahrír téren tovább folytatódtak a tüntetések. A bírói kamara épületéből 3000 jogász és bíró vonult az elnöki palota elé. A tüntetéshez csatlakozott még legalább 1000 orvos. Az általános sztrájk kiterjedt a szállításra és a turisztikai ágazatra is, a sztrájkhangulat pedig elérte Port Szaídot, Alexandriát és Mahallát. A hadsereg bejelentette, hogy ezután csak az ország biztonságát védelmezik. A külföldi híradások szerint ez a kijelentés katonai puccsra utalhat.

Mubarak végül beszédet tartott az elnöki palota előtt, amiben bejelentette, hogy minden hatalmát az alelnökére ruházza, valamint hogy felfüggeszti az évtizedek óta tartó szükségállapotot. A tüntetők haraggal hallgatták a beszédet, mivel az alkotmány értelmében a hatalom átruházása csak ideiglenes lehet, nem jelenti az elnök azonnali

lemondását. Mubarak azt mondta, hogy az országban kíván maradni és mindent megtesz az alkotmány védelméért és a polgárok biztonságáért. Hatalmát a szeptemberben esedékes választásokig akarja megtartani. A beszéd után az alelnök távozásra szólította fel a tüntetőket, akik azonban továbbra is a palota előtt maradtak. ^(68.)

Mivel az emberek többsége az elnök lemondására számított, ami végül nem következett be, a helyzet tovább súlyosbodott. Az ország szinte összes nagyobb városában folytatódtek a heves tiltakozások, tüntetések. A média épületeit körbevették a tüntetők. A hadsereg támogatta, hogy Mubarak megmaradjon hivatalában, de hatalmát az alelnök gyakorolhassa. Manszúrában és Arishban több rendőrállomást felgyújtottak. Omar Szulejmán helyi idő szerint este 6 órakor bejelentette, hogy az elnöki poszt megüresedett, a helyét pedig az elnöki tanács veszi át. Mubarak és családja elhagyta Kairót. ^(69.)

Az elnök lemondását országszerte ünnepségek követték, újra megnyitott a tőzsde, valamint a tüntetések kezdete óta bezárt összes embert szabadon engedték, ez megközelítőleg 860 embert jelent.

Ez a győzelem természetesen nem jelent végleges megoldást a problémára, az egyiptomi béke továbbra is igen törekeny, a helyzet stabilizálódásához még évekre van szüksége az országnak.

4.5 Líbia:

Líbia 1540-től az Oszmán birodalom része volt, azonban 1911-1912. évi olasz-török háborúban Olaszország gyarmata lett, 1942-től francia és brit igazgatású terület. A második világháborúban hadszíntér lett, az ország területén komoly harcok folytak. A világháború alatt az olaszok lépéseket tettek a terület visszaszerzésére, melynek alapjául az ott élő kb. 200 000 olasz szolgált, akik a ritkán lakott terület lakosságának kb. 20%-át teszi ki. Az ENSZ végül nem az olaszoknak ítélte a területet: francia, brit és amerikai befolyási övezetekre osztotta az országot. A három ország azonban kötelezte magát a területek újraegyesítésére, független kormányzat létrehozására és a csapatok kivonására.

1951-től Líbia független királyság lett, az első uralkodó pedig I. Idrisz, aki addig meghatározó vallási vezető, a szenussziak emírje. 1954-ben jelentős kőolajkészleteket fedeztek fel az ország területén, aminek hatására az állami bevételek meredek

emelkedésbe kezdtek. Az ebből származó jövedelem megnövelte az állam lehetőségeit, a népesség azonban elégedetlen volt azzal, hogy ez a pénz a király, és a hívei kezében összpontosul. 1969 szeptemberében katonai puccsal létrejött egy iszlám alapokra helyezett arab szocialista állam, amely egyre élesebb nyugatellenes politikát folytatott. (70.)

4.5.1. A Kadhafi-korszak:

Az 1969-es puccs eredményeként az ország élére Moammer Kadhafi ezredes került. Politikájában ötvözte az arab nacionalizmus és a szocializmus elemeit. Külső kapcsolatait igyekezett erősíteni, többször tett javaslatot Egyiptomnak egy föderatív típusú állam létrehozására, de megpróbálta ugyanezt Tunéziával és Csáddal is. 1972-ben Egyiptommal és Szíriával közösen létrejött az Arab Köztársaságok Szövetsége, de 1977-ben ez meg is szűnt, mivel Kadhafi nehezményezte, hogy az egyiptomi elnök Izraelbe látogatott. (71.)

Kadhafi katonai múltja miatt többször is megpróbálta elérni, hogy Líbia atomfegyvert fejlesszen ki, vagy szerezzen egyet. Líbia 1981-ben a Szidra-öbölben a felségvizeit - az UNCLOS egyezményeknek megfelelően - 12 tengeri mérföldre kiterjesztette. Emiatt az USA provokációra szánta el magát az országgal szemben. Az Egyesült Államok a Szidra-öbölben tartott hadgyakorlatot. A gyakorlat során a líbiai légierő több kísérletet is tett a szuverenitását megsértő USA hadihajók, és repülőgépek elijesztésére, ennek során az amerikaiak két líbiai SZU-22 vadászbombázót lelőttek. Ezt az amerikaiak azzal magyarázták, hogy 12 tengeri mérföldre a partoktól az ő megítélésükben már nemzetközi felségvíz van, megsértve Líbiának az úgynevezett csatlakozó övezetre vonatkozó jogát. Az USA álláspontja szerint ők jogosan tarthattak hadgyakorlatot két nukleáris repülőgép-hordozóval, és több tízezer katonával a líbiai csatlakozó övezetben, és joguk van lelőni bármilyen fegyveres repülőgépet, amely megközelíti a hajóikat, és felszólításra nem fordul vissza. Líbia ezután elkezdte támogatni a nyugati hatalmak ellen küzdő szélsőséges csoportokat, melyre válaszul az amerikaiak bombázni kezdték Bengázit és Tripolit, valamint az ENSZ is szankciókat vezetett be az ország ellen. Ezek a szankciók többek között magukban foglalták az olajembargót is, melynek hatására az állami bevételek drasztikusan visszaestek. 2003-ban az ország felhagyott nukleáris

programjával, így tárgyalások kezdődtek az olajipari beruházásokról és az atomenergia békés célú felhasználásáról. ^(72.)

4.5.2. A líbiai polgárháború:

Líbiát megosztottság jellemzi. Az ország három eltérő hagyományú, földrajzilag is jól elkülöníthető tartomány egyesítéséből jött létre. A történelem során a gazdaság és az irányítás más-más tartományokban koncentrált. A függetlenség elnyerése után Idrisz király hatalma Kirenaikára, azon belül is Bengázira összpontosult, az őt puccsal leváltó Kadhafi azonban a szülővárosa, Szurt közelében és Tripoliban építette ki hatalmának alapjait.

Ez a megosztottság már szinte előre jelezte a fegyveres konfliktust, hiszen Kadhafi pozíciói a keleti országrészben meglehetősen gyengék voltak, ugyanis az Idrisz király által vezetett szenusszi-szekta központja is Bengáziban volt, valamint a monarchia fő haszonélvezői is Kireneika tartomány törzsei voltak. Ezen kívül Kadhafi megpróbálta a szunnita egyházat is befolyása alá vonni különféle reformokkal. Ez azonban nem sikerült, így Kadhafi és az egyház viszonya meglehetősen labilis volt. Társadalmi okok is közrejátszottak a polgárháború kitörésében, ilyen hatás volt például az olajiparban dolgozó jelentős számú vendégmunkás jelenléte, valamint az is, hogy Kireneika tartományban a szociális ellátás színvonala nagyon alacsony volt, a gazdasági fejlődés eredményeiből kevés jutott a keleti országrésznek.

A forradalom közvetlen kiváltó oka Fathi Terbíl, a nyíltan rendszerkritikus ügyvéd ok nélküli letartóztatása volt, ami miatt február 15-én tiltakozások alakultak ki Bengáziban. A kormány érzékelte a növekvő feszültséget, ezért a Líbiai Iszlám Harci Csoport nevű iszlamista szervezet 110 korábban letartóztatott foglyát szabadon engedték. ^(73.)

A tömeg oszlatására a rendfenntartó szervek könnygázt és gumilövedékeket, valamint vízágyúkat is bevetettek, a tüntetők utcai kövekkel és Molotov-koktélokkal válaszoltak. Az összecsapásoknak közel 40 sebesültje és 6 halottja volt. Az egyiptomi és tunéziai eseményektől félve a kormány blokkolta az internet-hozzáférést az egész országban. Mindenki, aki nyugati lapoknak nyilatkozott az eseményekről, gyorsított eljárás keretein belül letartóztatták és börtönbe zárták. Erre válaszként az elégedetlenkedők egyiptomi mintára, másnapra meghirdették a harag napját. A tüntetések közben áttejedtek a

kirenaikai al-Bajda városára és Zentánra is, itt a tüntetők rendőrségi épületeket gyújtottak fel. A növekvő feszültségeket a hatóságok rosszul kezelték, fenyegető SMS-ben tiltotta meg a másnapi demonstráción való részvételt. ^(74.)

A harag napján több más városban is megindultak a tüntetések, többek között Darnában, el-Kufrában, Adzsdábijában is. A február 17-i dátum azért is jelentős, mert ugyanezen a napon 2006-ban szintén volt egy halálos áldozatokkal járó tüntetés Bengáziban. Ellentüntetések is indultak Tripoliban és Szurtban. Bengáziban a főbb kormányzati épületek elé vonuló jogászok politikai reformokat, alkotmányt és a hatalmi ágak szétválasztását követelték. Szemtanúk szerint a kormány civil ruhás fegyvereseket szállított buszokkal Bengáziba, hogy segítsék a felkelés leverését. A harcok mindenhol estébe nyúltak, 14 halottal és több száz sebesülttel. ^{(75.) (76.) (77.)}

Február 18-án tovább folytatódtak a még mindig elsősorban Kelet-Líbiára koncentrálódó összecsapások a tüntetők és a biztonsági erők között. Bengáziban a Kadhafi-rezidencia elé vonuló tüntetőket brutális módszerekkel oszlatták fel, közel 35 halottat jelentettek. A nyugati országrészben fokozták a karhatalmi szervek jelenlétét, ezzel is csökkentve az esélyt, hogy a tüntetések ide is átterjedjenek. A kormányzati sajtó véres bosszút emlegetett, azonban néhány némileg függetlenebb lap azt adta hírül, hogy az államigazgatást át fogják szervezni, decentralizálják. Kadhafi törzsi vezetőkkel tartott egyeztetéseket, célja természetesen a támogatásuk megszerzése volt. ^(78.)

Február 20-ra a harcok áldozatainak száma 200 fölé emelkedett Bengáziban, azonban mivel Abd el-Fattáh Júnisz tábornok átállt a felkelők oldalára, a felkelőknek sikerült ellenőrzésük alá vonni a várost. ^(79.)

A továbbiakban Bengázi lett a lázadás katonai és politikai központja. A tüntetések tovább terjedtek az országban, Miszrátából és Tripoliból is jelentettek ellenzéki demonstrációkat. ^(80.)

A líbiai kormány bekérte a magyar nagykövetet, mint az EU soros elnökének képviselőjét, és közölte vele, hogy ha az EU tovább folytatja a tüntetők bátorítását, Líbia felhagy az illegális bevándorlás elleni küzdelemben való részvétellel. A zsarolást Martonyi János magyar külügyminiszter az EU nevében határozottan elutasította és felszólította Kadhafit, hogy vessen véget az erőszaknak. ^(81.)

Február 21-én Tripoliban véres harcok zajlottak, Kelet-Líbia jelentős része a felkelők kezére került, miután a pilóták egy része Máltára menekült, ezzel megszegve a parancsot, hogy civilekre támadjanak. ^(82.)

A törzsek egy része, köztük Miszráta lakossága, a berber Zintán, és a keleti Zuvara szintén átállt a felkelők oldalára. Másnap Kadhafi fia mondott beszédet a televízióban, és a lakosságot a jugoszláv polgárháborúnál is rosszabb, százezernél is több áldozattal járó polgárháború víziójával, valamint nyugati hatalomátvétellel riogatta. Ígéretet tett az alkotmányozó tanács összehívására, valamint béremeléseket és további reformokat helyezett kilátásba.

Február 22-én jelentések érkeztek arról, hogy Kadhafi bevette a légierőt is a felkelők elleni harcban Tripoli egyes városrészeiben, azonban ezt semmilyen szemtanútól származó beszámoló, sem vizuális-elektronikai megfigyelés nem erősíti meg. Mivel a nyugati médiát, sőt még az Al-Jazeera-t is kitiltották az országból, a hírek csak közvetett formában jutottak el a világ többi részére.

Február 23-án Kadhafi a felkelés kirobbanása óta először beszédet intézett a néphez, amelyben a lázadókat halálbüntetéssel fenyegette meg. A beszéd után folytatódtak a harcok, Miszráta városát pedig elfoglalták a felkelők, ez lett az első nyugat-líbiai város a felkelők kezén. Az ENSZ Biztonsági Tanácsa elítélte az erőszakot, az amerikai külügyminiszter Hillary Clinton pedig az esetleges beavatkozást is reális lehetőségnek nevezte. ^{(83.)(84.)}

Február 25-én az ellenzék tüntetést tartott Tripoliban a déli ima utánra, ez azonban véres összecsapásokban folytatódott, miután a biztonsági erők tüzet nyitottak a tüntetésre haladó tömegre. A lövésekre a tüntetők közül gépfegyverrel válaszoltak, de végül estére a katonák teljesen leverték a lázadást. Az események ellenére a NATO főtitkár kijelentette, hogy a szövetség nem avatkozik bele a konfliktusba. ^(85.)

Závija városában harcok törtek ki a kormányerők és az ellenzékiek között. Az ellenzékiek egyre szervezettebben harcoltak a korábbi spontán csoportosulásokhoz képest. Ettől a naptól kezdve a felkelők folyamatosan szervezték és fejlesztették a haderejüket. Március 2-án komoly harcok zajlottak Brega város birtoklásáért. A város egy nap alatt négyszer cserélt gazdát, de végül a felkelők biztosították a várost, több

mint 100 foglyot ejtve. Időközben az Egyesült Államok hadihajókat vezényelt a Földközi-tengerre, felkészülve az esetleges intervencióra. ^{(86.) (87.)}

Harsában, a Kadhafihoz hű erők megölték a lázadók egyik vezetőjét. Bengáziban megalakul az átmeneti Nemzeti Tanács, amelyet ideiglenes kormányként szeretnének elismertetni nemzetközi szinten. Március 5-én a felkelők átmenetileg elfoglalták Rász Lánúf és Bin Dzsávád városát, azonban az offenzíva itt megakadt, Kadhafi pedig ellentámadásba lendült át. A kormányerők támadást indítottak Závija és Miszráta ellen is. ^(88.)

Március 10-én a felkelőket végleg kiszorítják Rász Lanúfból és Závijából is. Kadhafi összesített hadereje ezután Bregát vette ostrom alá, ahol a légierőt és a tüzérséget is bevetették, így a felkelőknek vissza kellett vonulniuk. Március 17-re Adzsábiját is elfoglalták, aminek hatására a kelet-líbiai lakosság megkezdte a tömeges menekülést Egyiptomba. Eközben a kormányerők Zuvara városát is visszafoglalták, így a felkelők minden területet elvesztettek Tripolitól nyugatra. Március 17-én a kormányerők elérték Bengázi keleti határát és megkezdték a repülőtér bombázását. ^{(89.) (90.)}

A felkelők sürgették az európai beavatkozást, melyet Franciaország, Nagy-Britannia, az Egyesült Államok, valamint az Arab Liga egyes államai pl.: Katar is támogatta, azonban Kína és Oroszország ENSZ biztonsági tanácstagok elutasították. Végül azonban a francia és brit lobbinak köszönhetően az ENSZ megszavazta a Líbia feletti repüléstilalmi zóna felállítását. Erre a hírre Kadhafi fegyverszünetet hirdetett, amit nem tartott be, így kezdetét vette a nemzetközi koalíció támadása Líbia ellen. ^(91.)

4.5.3. A NATO beavatkozás:

A beavatkozás legfőbb okának a tüntetések leveréséről érkező sokkoló híreket nevezték meg. Az első tudósítások rendkívüli brutalitásról számoltak be, harci repülőgépek bevetéséről fegyvertelen tüntetők ellen, és hasonló nagyon súlyos cselekményekről. Noha később kiderült, hogy ezek a hírek eltúlzottak voltak, mégis roppant felháborodást keltettek. Valószínűleg közrejátszhatott Líbiának az európai bankrendszerre való egyre növekvő befolyása is. Ennek emblemikus példája a Goldman Sachs bankház ügye, a náluk kezelt Líbiai olajvagyonnal. A cég milliárdos összeget investált bajban lévő európai bankokba, mint a francia Société Generale, vagy az olasz Unicredit bank, mely

befektetések értékük 98%-át elveszítették. A kár megtérítéséről folyó tárgyalások során egy ideig olyan megállapodás látszott körvonalazódni, hogy a Goldman Sachs, többségi tulajdona a líbiai kormány kezébe kerül. Hasonló történet játszódott le Franciaországban is, amikor a Societé Generale 50 milliárd dollárt veszített a Kerviel ügyön, és végül a líbiai olaj alap pénzéből mentették meg, mely manőver szintén nagy veszteséggel járt Líbia számára. ^(92.)

A megfigyelők szerint ezres nagyságrendekben harcoltak Kadhafi oldalán külföldi zsoldosok, de voltak közöttük munkások, sőt menekültek is, főleg Szomália, Mali, Ghána, Szudán, Niger és Csád területéről.

A nemzetközi katonai akció első lépéseiként Bengázi közelében francia repülőgépek támadtak Kadhafihoz hű csapatokat, míg az ország nyugati részén a légvédelmet támadták nagy hatótávolságú rakétákkal. Először francia, brit, kanadai, spanyol, svéd, dán vadászgépek vettek részt, később Katar és az Egyesült Arab Emírátsok is csatlakozott. A brit és francia flotta blokád alá vette a líbiai partvidéket. Kadhafi és családja egy titkos földalatti bunkerbe menekült. ^(93.)

A szövetséges légi erő támadásainak köszönhetően a felkelők elfoglalták Adzsdábiját, és a kormányerők elvesztették Miszráta városát is. ^(94.)

A hadművelet vezetését végül március 31-én átvette a NATO. A szövetséges erők megsemmisítették a légvédelem nagyobb részét, azonban még így is sok elrejtett fegyverrel kellett számolniuk. A támogatás nem csak konkrét támadásokban merült ki, Egyiptom és Franciaország megkezdte a lázadók felfegyverzését, az Egyesült Államok és Nagy-Britannia katonai szakértőket küldött a lázadók kiképzésére. ^(95.) ^(96.)

A felkelés nem ért el jelentősebb áttörést sehol, azonban Franciaország harci helikoptereket is Líbiába vezényelt, fordulatot hozott az eseményekbe. Kadhafi majdnem Szurt városáig vonult vissza, a felkelők elfoglalták Rász Lánúfot, Bin Dzsávádot, Bregát, Naufaliját. Kadhafi erre ellentámadást indított Zintánban és Miszrátában, és ismét visszafoglalta Rász Lánúfot és Dzsávádot. Az Egyesült Államok fegyverszállítmányokkal is támogatta a felkelőket. ^(97.) ^(98.)

Április 2-án a felkelők ostrom alá vették Bregát. Ezzel párhuzamosan Miszrátában és a Nefúsa-hegységben is heves harcok dúltak. A kormányhű csapatok ostrom alá vették

Adzsábiját, azonban a várost nem sikerült bevenniük. Miszrátában kazettás bombákat is bevetettek, aminek használatát nemzetközi egyezmények tiltják.

Április 4-én Kadhafi két idősebb fia, Szaif és Al-Szaadi Kadhafi felajánlotta a nyugati koalíciónak, hogy a konfliktus megoldására apjukat eltávolítanák a hatalomból és ők maguk vennék át az ország feletti uralmat, „megteremtve az átmenetet” az ország demokratizálódása felé. Ezt a megoldást azonban az Átmeneti Nemzeti Tanács, és a nemzetközi koalíció elutasította, követelve Kadhafinak és fiainak a mielőbbi távozását az ország éléről.

A Nefúsza-hegységben a berber lázadók megszerezték Vázzint az egyik tunéziai határátkelőt, ezzel lehetővé téve a Tunéziából történő utánpótlás megoldását, azonban a kormányerők visszafoglalták a térséget, átlépve Tunézia határát is.

Április 28-án Bengáziban 61 líbiai törzsfőnök közös nyilatkozatot adott ki, melyben lemondásra szólította fel Kadhafit. A kormányerők megpróbálták visszafoglalni Miszrátát, azonban a NATO őrhajói megakadályozták a kikötő elfoglalását. A kormányerők kezdtek kifogyni a katonai eszközökből, már átalakított mezőgazdasági repülőgépekkel vezettek támadást a város ellen. Ez alatt szövetséges támadás ért egy bunkert, a támadás alatt Kadhafi egy fia és három unokája elhunyt. Erre válaszul Kadhafi hívei több ország líbiai követségét megrongálták például Olaszországban, Nagy-Britanniában. ^(99.)

Május 15-én a felkelők felmentették Miszrátát az ostrom alól, majd ellentámadást indítottak Tripoli felé, ahol a győzelem hírére tüntetések indultak. A Nefúsza-hegység felkelői is egyre nagyobb területeket szereztek, egészen Jafrán városáig nyomultak előre. Június 9-én Kadhafi csapatai Miszrátát próbálták meg bevenni, a támadás azonban kudarcba fulladt.

Június 14-én a lázadó csapatok Brega városát próbálták megszerezni, elterjedt az a hír, miszerint ez sikerült is nekik, később kiderült, hogy a lázadók súlyos veszteségeket szenvedtek és nem sikerült a város elfoglalása. A város elfoglalása végül csak július 20-ra sikerült, a kormányerők Rász Lánúfba vonultak vissza. Július 27-én az Egyesült Királyság elismerte az Átmeneti Nemzeti Tanácsot Líbia kormányaként és a zárolt, mindegy 12 milliárd fontnyi líbiai vagyomból 92 milliót átad a lázadóknak. ^(100.)

Július 28-án a Nefúsza-hegység lázadói jelentős haderőt összevonva támadást indítottak a kormányerők ellen, ezzel sikerült biztosítani a Tunézia felőli utánpótlási útvonalakat. Ezen a napon a lázadók főparancsnoka Abd el-Fattáh Júnisz is elesett, haláláról azonban több ellentétes nézet van. Egyes források szerint kormánykatonák ölték meg, mások szerint Bengáziban árulás miatt kivégezték. Az események hatására Bengáziban összecsapások kezdődtek, melyekről szintén megoszlanak a vélemények. A hivatalos híradások egy Kadhafihú milíciáról számolnak be, ugyanakkor vannak olyan források is, melyek a tábornok halálával összefüggő belső szakadásról adnak hírt. ^(101.)^(102.)

Augusztus 2-án újabb offenzíva indult, melyet először visszavertek a kormányerők, de augusztus 6-ára elfoglalták Bir Ghanam városát, majd augusztus 16-án Szurmán és Garján városát is. Augusztus 17-én Závija városát elfoglalták a felkelők, csak az olajfinomító maradt a lojalista csapatok kezén, de ezt is elfoglalták augusztus 20-án. ^(103.)

Augusztus 20-án Tripoli nagy részét is elfoglalták, augusztus 23-án pedig Kadhafi bunkerét is megtámadták, de az ezredes már nem volt ott. Másnap a felkelők kiszabadították a politikai foglyokat és a letartóztatott újságírókat, valamint újraindították az olajfinomítókat. A felkelések augusztus 28-ig zajlottak, azonban még október 14-én is összecsapások voltak a felkelők és a lojalisták között. ^(104.)

Szeptember elejére már Líbia nagy részére kiterjedt az Átmeneti Nemzeti Tanács uralma, ez alól kivétel volt Bani Valíd, Szurt városa, valamint Fezzán tartomány egy része. A felkelők tárgyaltak a Bani Valídot uraló törzsszel a békés átadásról, azonban a tárgyalások eredménytelenül zárultak, így a lázadók megindították a támadást. ^(105.)

A két város ostromával egy időben Fezzán tartományban sorra foglalták el az eddig Kadhafi kezén lévő területeket, többek között a szeptember 17-én bevett Szabhát is. Az Átmeneti Nemzeti Tanács ezután kikiáltotta a tartomány felszabadítását.

Az utolsó két város közül Bani Valíd október 17-én elesett. Az utolsó ostrom október 20-án indult meg Szurt ellen, melyet Kadhafi fővárosnak nyilvánított ki. A felkelőknek sikerült benyomulniuk a városba, és a harcok során Kadhafi, a belügyminiszter Abu Bakr Júnisz és Mutasszim Kadhafi, a vezér fia is tisztázatlan körülmények között életét

vesztette. A diktátor halála után a lojalista erők megadták magukat, ezzel véget érte a líbiai polgárháború. ^(106.)

A háború befejeztével sem állt helyre a rend, szervezett leszámolások kezdődtek a Kadhafihoz hű emberek között. Gyakoriak voltak a lövöldözések és az önkényes letartóztatások, valamint a kivégzések is. A Human Rights Watch többször is felszólította az Átmeneti Nemzeti Tanácsot, hogy állítsa bíróság elé a felelősöket.

Október 23-án az Átmeneti Nemzeti Tanács vezetői kinyilvánították Líbia felszabadulását és a polgárháború végét. A Tanács elnöke Musztafa Abd el-Dzsalíl kijelentette, hogy a törvénykezés alapja a saría lesz, és hogy megkezdték a tárgyalásokat az átmeneti kormány felállítására. Október 31-én megválasztották az ország új miniszterelnökét Abdul al-Rahim al-Kíb-et. Ezt követően Kadhafi másik fiát és a titkosszolgálat vezetőjét is elfogták, azonban ezzel a rend nem állt helyre. Több szélsőséges csoport is fellépett az Átmeneti Nemzeti Tanács ellen. ^(107.)^(108.)

4.6. Szíria

Szíria 1944-ben nyerte el függetlenségét. Előtte Franciaország mandátumterülete volt. 1963-ban a Baasz Párt vette át a hatalmat, majd 1966-ban egy rendelettel lényegében kizárták a többi pártot a kormányzásból. Az 1967-es hatnapos háborúban Szíria elvesztette Golán-fennsík irányítását, ez az esemény a párton belüli ellentétekhez vezetett. 1970-ben az úgynevezett Javító Forradalom keretében a védelmi miniszter Háfez el-Aszad vette át a hatalmat.

4.6.1. Az Aszad-rezsim:

Háfez el-Aszad uralkodásának harminc éve alatt diktatórikus hatalmat épített ki, és 2000-ben bekövetkezett halála után sem tartottak választásokat, hanem a fia Bassár el-Aszad vette át a hatalmat. Aszad hatalomba lépését csak egy alkotmánymódosítással tudta legitimálni, mely az elnök minimális életkorát 40 évről 34 évre csökkentette. A választásokon gyakorlatilag nem volt ellenfele, így a szavazatok több mint 97%-át szerezte meg. Az első időszakban a kül- és belpolitikát is enyhülés jellemezte. Politikai foglyokat engedett szabadon, javított a média helyzetén is, később azonban ezeket az intézkedéseket visszavonta, és csak gazdasági téren volt hajlandó mérsékelt reformokba kezdeni. A politikai ellenfeleit a rendkívüli állapotot elrendelő törvényre hivatkozva

gyakorlatilag tárgyalás nélkül börtönbe záratta. Az emberek elkeseredését tovább fokozta a munkanélküliség megugrása.

További fontos tényező Szíria vallási helyzete. Aszad elnök és a körülötte csoportosuló elit az iszlám alavita ágához tartoznak, ezzel szemben a lakosság nagyobb része szunnita vallású. A síita vezetés a felkelés kezdete óta Irán legnagyobb támogatását élvezi. A lázadásnak további vallási színezetet ad, hogy a lakosság kb. 10%-át magába foglaló keresztények lakosság nagyobb része nyíltan támogatja a jelenlegi rezsimit. Ennek oka az, hogy Aszad teljeskörű vallásszabadságot biztosított a keresztényeknek, valamint néhány magas rangú tisztviselő szintén keresztény vallású.

A harmadik fontos feszültségforrás a közelmúltban ismét felszínre került kérdés az országban élő kurdokkal kapcsolatban. A kurdok az ország legnagyobb létszámú kisebbsége. Közel két millió fővel az ország lakosságának csaknem 9%-át teszik ki. A kurd lakosság az északi, Törökországgal határos vidékre koncentrálódik. A kurdokat számos diszkriminatív lépés érte, többek között betiltották a kurd zászló és nyelv használatát, valamint a kurd gyermekeknek is arab nevet kell kapniuk. A kurdok kérdését tovább bonyolítja, hogy 1962-ben több mint 20%-uk nem elvesztette szíriai állampolgárságát és a helyzet azóta sem rendeződött, emiatt előfordultak már kormányellenes tüntetések a kurdok lakta területeken.

Az emberi jogok területén sincs az élen Szíria, gyakorlatilag csak az elnök pártja létezik, a szavazásoknak inkább csak szimbolikus jellege van. Az öt főnél nagyobb csoportok esetén akár rendőrségi eljárással is élhetnek a hatóságok.

4.6.2. Az első tüntetések:

Az első tüntetésekre 2011 januárjában került sor, de nem sok embert mozgattak meg, a rendőrség sem lépett fel erőszakos módszerekkel a tüntetők ellen. Az első erőszakos cselekményre február 2-án került sor Damaszkuszban, itt a rendőrség egy kb. 20-25 főből álló csoportot vert szét. A csoport szimpátiatüntetést tartott az egyiptomi tüntetők mellett. Aszad elnök igyekezett csírájában elfojtani a tüntetéseket, a The Wall Street Journalnak adott interjújában bejelentette, hogy gazdasági és politikai reformokra készül, egyúttal együttérzését nyilvánította az egyiptomi és líbiai felkelők felé, és felszólította ezen államok vezetőit, hogy tegyenek eleget népük akaratának. ^(109.)

A nyilatkozat ellenére a közösségi oldalakon megkezdődött az első tömegdemonstrációk szervezése. A szervezők kikötötték, hogy nem az elnök személye ellen tiltakoznak, hanem az autoriter kormányzás, a korrupció és a vagyon igazságtalan elosztása ellen. A legutóbbi érv abból fakad, hogy a rezsim nagymértékű privatizációba kezdett, ami a korrupcióval karöltve az elnökhöz hű személyeket hatalmas vagyonokhoz segítette. Míg egyesek hatalmas vagyonokhoz jutottak, az átlagemberek életszínvonala a minimumhoz közelített.

Február 4-re meghirdették a harag napját, ez a kezdeményezés azonban csúfos kudarc volt. Az utcákon senki nem jelent meg, ennek oka lehet az is, hogy a lakosság nem volt hozzászokva az interneten szerveződő tüntetésekhez, de a valószínűbb az, hogy az ellenzéki erők még nem jutottak egységes álláspontra a célokkal kapcsolatban. ^(110.)

Február 18-án mintegy 1500 ember gyűlt össze Damaszkuszban egy helyi üzlettulajdonos brutális megverése miatt. A tüntetés erőszakmentesen zajlott le, a belügyminiszter vizsgálatot rendelt el. Február 22-én kb. 200 fő gyűlt össze a líbiai követség előtt tiltakozva Kadhafi erőszakos fellépése ellen. A nagykövet távozását követelték, de a rendőrség szétverte a tüntetést. 14 letartóztatásra is sor került, de később elengedték a foglyokat.

Március 6-án Dara városában a rendőrség letartóztatott 15 gyereket, akik rendszerellenes graffítikkal fújták le a falakat. A gyermekek bebörtönzése szimpátiatüntetést váltott ki, ami erőszakban csúcsosodott ki, ugyanis a rendfenntartók a tömegbe lőttek, ezzel négy ember halálát okozva. ^(111.)

Március 11-én azonosítatlan elkövetők lőttek a darai mecset mellett táborozó tüntetőkre. A támadásban öt ember életét vesztette. Március 15-ére a kormányellenes tüntetések több más városra is átterjedtek, többek között Damaszkuszra, Homszra és Banijaszra. ^(112.)

Március 25-ig Darában már 45 embert öltek meg a biztonsági erők, Szanamejnben szervezett kivégzések is voltak, itt legalább 20 áldozatról szólnak a hírek. A tüntetések fokozódtak, a Darában demonstrálók ledöntötték Háfez el-Aszad szobrát, és újabb tüntetésekről érkeztek hírek, ezúttal Homszból és Latakiából. Az elnök elrendelte a letartóztatottak szabadon bocsátását és ígéretet tett az eset kivizsgálására. ^(113.)^(114.)

Az elnök hívei is elkezdtek a szerveződést, több szimpátiatüntetés volt országszerte. Március 29-én a zavargások hatására Muhammad Nádzi al-Otari miniszterelnök lemondott és feloszlatta a kormányt. A hírre reagálva az elnök mondott beszédet, melyben általános reformokat, és a tüntetők haláláért felelős személyek felelősségre vonását ígerte. Az eseményeket összeesküvésnek nevezte, ennek hatására Latakiában újabb zavargásokra került sor. A rendőri közbelépés újabb 10 áldozatot követelt. Április 3-án az elnök a mezőgazdasági minisztert bízta meg a kormányalakítással. ^(115.)

Április 15-ig folyamatosak voltak a kisebb gyülekezések és letartóztatások, a tüntetésekre a hatóságok pedig mindig ugyanúgy reagáltak. Az összetűzések újabb 25 halálos áldozatot követeltek. Április 15-én ismét több tízezer fős tüntetésekre került sor Damaszkuszban és Szíria nagyvárosaiban. A damaszkuszi tüntetők a futballban használatos jelzést, sárga lapot lobogtatva figyelmeztették a kormányt, a rendőrség azonban ismét közbeavatkozott, könnygázzal és gumibottal feloszlatta a tömeget. ^(116.) Április 17-én letette az esküt az új kormány, és az elnök bejelentette, hogy napokon belül feloldja a rendkívüli állapotot és újabb reformokra tett ígéretet. A tömeget azonban nem tudta lenyugtatni, újabb megmozdulások szerveződtek Homsz városában, majd újabb zavargásokra került sor egy törzsi vezető temetésén. A vezetőt a Wikileaks szerint a titkosrendőrség ügynökei kínozták halálra. Április 21-én a tüntetés elérte a fő követelésük megvalósítását, az elnök feloldotta a majdnem ötven éve fennálló szükségállapotot. ^(117.)

A tüntetések ennek ellenére nem értek véget, az új célok között első helyen szerepelt az elnök távozása, aki hivatalos közleményben engedélyezte a tüntetéseket. Ennek kipróbálására óriási demonstrációt hirdettek meg, melyre a karhatalmi szervek a megszokott módon reagáltak újabb 103 tüntető életét kioltva.

Az események szigorúbb rendőri fellépést jelentettek, több neves ellenzéki személyt letartóztattak, a kormány úgy módosította az erre vonatkozó jogszabályt, hogy bárkit fogdában lehessen tartani 8 napig vádemelés nélkül. A letartóztatott személyeket gyakran kínozták, azonban a belső média ezeket nem adta hírül. Az állami hírügynökség az ellenzékieket terroristáknak nevezi, az eseményeket pedig külföldről kezdeményezett összeesküvésnek tekinti. Sor került a telefon- és internet szolgáltatás

lekapcsolására is, valamint mindkét fél gyakran tett közzé olyan videó felvételeket melyek más országokban zajló konfliktusokról készültek.

A kormány fő célja a tüntetések békés visszaszorítása volt, ennek keretében menesztették a darai kormányzót, csökkentették a sorkatonaság idejét, valamint ígéretet tettek a foglyok szabadon bocsátására, az adócsökkentésre és a fizetések növelésére és a sajtószabadság kiterjesztésére.

Április 25-én Aszad egy széleskörű katonai hadműveletbe kezdett a tüntető csoportok felszámolására. Ennek során bevetésre kerültek tankok, gyalogság, mesterlövészek és ejtőernyős egységek, de a nehéztüzérség bevetésétől sem riadt vissza az elnök, ezzel is sok halálos áldozatot okozva. Emiatt sok katona dezertált és a tüntetők oldalára állt. A hadsereg elfoglalta a felkelés központjának számító darai al-Omari mecsetet, a tüntetők vezetőjét Ahmed al-Szajaszin imámot nem sikerült elfogni. További támadás érte Banijasz, Damaszkusz, Homsz, Tafasz, Hama városát is. ^{(118.) (119.) (120.)}

Május 14-én nemzetközi hatásra a szíriai kormány visszarendelte a hadsereget a megszállt Darából és Banijaszból, valamint általános amnesztiát hirdettek. Az ígéretet az elnök nem tartotta be, még aznap a tüntetők közé lövetett Hamában. Június 6-án Dzsizsr-es Szugúrban a hivatalos jelentések szerint mintegy 120 rendőrt és biztonságit öltek meg, erre válaszul a hadsereg helikopterekkel, harckocsikkal és nehéztüzérséggel támadta a várost. ^(121.)

A lakosok egy része és számos katona Törökországba menekült, és legalább 50 rendőr a felkelők oldalára állt. Június 19-én az emigráló ellenzék létrehozta a Szíriai Nemzeti Tanácsot, melynek célja az ellenzék összefogása, a közvélemény támogatásának elnyerése. Júliusban létrejön a Szabad Szíriai Hadsereg mely főleg átállt biztonsági erőkből és önkéntesekből szerveződött, mégis ez a szervezet lett az ellenzék legnagyobb katonai erejét felvonultató része. Július 15-én a Ramadani méészárlás több mint 140 ember halálát és több száz sebesültet eredményezett. Ezen a napon Szíria több városában közel 700 000 ember vonult az utcára, a legtöbben Damaszkuszban és Aleppóban. Több ostromlott városban éhezésről szólnak a híradások. A hadsereg megindította az offenzívát a lázadók központjának számító Hamá ellen. A sereg ellen a helyiek Molotov-koktélok, könnyű fegyverekkel, kövekkel és barikádokkal próbáltak

védekezni. Az ostrom közel egy hónapig tartott és több mint 200 ember halálát követelte.

4.6.3. A polgárháború kezdete:

Augusztus folyamán a hadsereg támadást indított a felkelők kezén lévő városok és kisebb települések ellen is. Augusztus 14-én megtámadták Latakiát, Dajr ez-Zaurt. A harcok már a török határt fenyegették, erre válaszként Törökország, Szaúd-Arábia, Kuvait és Bahrein is visszahívta nagykövetét. Több más nagykövetet is támadás ért, többek között Franciaország és az Egyesült Államok nagykövetét is. ^(122.)

A tüntetések csendesedtek, azonban a líbiai események hatására, Kadhafi halálhírére ismét felerősödtek. Október 28-án a hadsereg megtámadta Homsz központját. Az elnök kijelentette a nyugati sajtónak, hogy csak terroristák ellen harcolnak és megfenyegette a nyugati országokat, hogy a beavatkozás súlyos következményekkel járhat. A felkelők eközben megkapták az első segélyszállítmányokat Törökországtól, valamint az ország engedélyezte, hogy a felkelők innen irányítsák a hadműveleteket. A harcok állandóvá váltak, és több más városra is áttérjedtek, például Binnishre, Hassra, Jabal al-Zawiyara. A felkelők száma egyre nőtt, megtámadtak több katonai és légi bázist is. ^(123.)

Az Arab Liga kijelentette, hogy megfigyelő delegációt küld az országba, mire a hadsereg gyors offenzívába kezdett. December 23-án támadás indult Homsz ellen. A delegáció érkezése napján az ellenzék több mint tízezer fős tüntetést szervezett, a rendőrök igyekeztek feloszlatni a tömeget. ^(124.)

December 30-án országszerte több mint 250 000 ember vonult az utcákra, a biztonsági erők pedig igyekeztek mindenhol közbelépni. A hadsereg offenzívája folytatódott, támadás indult Damaszkusz bizonyos negyedei ellen, de Zabadáni városát is támadás érte január 7-én és Douma városrészt is sikerült visszaszereznie a hadseregnek. 2012. február 3-án offenzíva indult a felkelők fellegvárának számító Homsz ellen, ahol még vadászgépeket is bevetettek. A bombázás után megindult a szárazföldi támadás is. Március elejére Homsz nagy részét és Idlib városát is megszerezték a kormányerők. ^(125.)

A Szíriai Nemzeti Tanácsot egyre több ország ismerte el az ország képviselőjének köztük az Egyesült Államok, Franciaország, az Egyesült Királyság, Egyiptom, Líbia, Szaúd-Arábia, Kuvait, Katar, Omán. A Nemzeti Tanácsot az országon belül nem

mindenki fogadta el: Aleppóban 14 iszlamista szervezet videóüzenetben helyezkedett szembe a nemzeti koalícióval. A kurdok is létrehozták a saját ellenzéki szervezetüket, melyek közül a legfontosabb a Demokratikus Egyesülés Pártja, mely koalícióra lépett a Szíriai Nemzeti Tanáccsal. ^(126.)

Az ellenzéki erők között több olyan szervezet is volt, mely nyíltan vállalta kapcsolatát az Al-Kaidával, és céljuk egy iszlám alapokon nyugvó állam létrehozása volt. Az Al-Kaida vezetője harcra szólította fel a tagokat, így több dzsihadista csoport indult meg Líbiából, Tunéziából, Irakból és Szaúd-Arábiából. Az egyik legjelentősebb ilyen szervezet az úgynevezett Al-Nuszra Front, mely együttműködik a Szabad Szíriai Hadsereggel. Gyakoriak voltak a biztonsági épületek ellen intézett merényletek is, több ilyenre is sorra került Damaszkuszban, Aleppóban, Dajr ez-Zaurban. A felkelők kezdetben egyszerű fegyverekkel harcoltak, azonban később Jordániából és Szaúd-Arábiából komoly fegyverszállítmányok érkeztek. ^(127.)

Március elején a felkelők feladták Homsz városának védelmét, a civil lakosság védelme érdekében kivonultak a városból. Damaszkuszban újabb tüntetésre került sor, de a hadsereg nem fejezte be az offenzívát, ezúttal Idlib kormányzóság több települése ellen indultak meg, áprilusra el is foglalva azokat. Március 19-én Damaszkusz külvárosában tűzharc robbant ki, de a hadsereg harckocsik és helikopterek támogatásával leverte ezeket a próbálkozásokat.

4.6.4. A fegyverszünet:

2012. április 12-én Kofi Annan nemzetközi különmegbízott által kidolgozott béketerv értelmében tűzszünet lépett életbe. ^(128.)

Bár támadások nem voltak, a készültség megmaradt. Április 13-án szórványos összecsapásokra került sor országszerte, valamint heves harc alakult ki az SZSZH és a hadsereg között Hirbet al-Dzsoznál. Április 14-én a kormányerők ismét lőni kezdték Homsz városát, aminek eredményeképpen az ENSZ Biztonsági Tanácsa 30 fős megfigyelőcsoport kiküldését rendelte el. Május 7-én megkezdődtek az első többpárti parlamenti választások, melynek célja az elnök által ígért reformok végrehajtása lett volna, de az ellenzék felszólította a lakosságot a szavazás bojkottálására. ^(129.)

Május 14-én a kormányerők Rasztanban súlyos vereséget szenvedtek, de más frontokon például Hamá ellen, vagy a kurdok által lakott területeken és Aleppóban sikereket értek el. Ugyanezen a napon Húla városában is zavargások törtek ki. A rendőri beavatkozás 108 civil áldozatot követelt. Június 4-én hivatalosan is felmondta a tüzszünetet az ellenzék. ^(130.)

A harcok tovább folytatódtak, a tüntetők bevették az egyik állami televízió az Al-Ibrahíja székházát. Július 16-án az ellenzék nagy horderejű offenzívába kezdtek, melynek keretein belül sikerült elfoglalniuk Damaszkusz központi területeit is. A Damaszkuszi hadműveletet egy hasonló megmozdulás követte Aleppóban, ahol az ottani katonai főhadiszállást is sikerült megostromolni. A hadsereg azonban átcsoportosítva erőit, augusztus elejére visszaszerezte Damaszkuszt és elfoglalta a lázadók egyik térségbeli bázisát Al-Tallt. Aleppóban tovább folytak a harcok, immár a kurd lázadók is csatlakoztak az ellenőrzésük alá vonva néhány külsőbb negyed. A Szabad Szíriai Hadsereg és a kurdok közötti összefogás törekény volt, gyakran került sor a két csoport között is fegyveres összecsapásra.

Július folyamán a lázadóknak sikerült elfoglalniuk Nava városát, majd Han al-Asszalt, mely Aleppó nyugati külvárosa. Ugyanakkor el is vesztek néhány területet, a hadsereg megszerezte az ellenőrzést Szuhna városa fölött. Augusztus 10-ére a lázadóknak sikerült előrenyomulniuk Latakia kormányzóság területén, majdnem elérték Kardahát, Háfez el-Aszad szülőfaluját, azonban ezeket a területeket augusztus végére el is veszítették. Szeptemberben a lázadók tovább harcoltak Damaszkusz birtoklásáért, ez azonban csak részlegesen sikerült nekik, és Homsz városát sem tudták elfoglalni, csak attól délre eső néhány falut. Szeptember 18-án iszlamista felkelők elfoglalják a Dara környékén lévő határátkelőt, ezzel is biztosítva az utánpótlást a lázadók számára. Az utánpótlás nem csak délről, Szaúd-Arábia felől érkezett, hanem Jordánia felől is, ehhez azonban el kellett foglalni Hajanar őrállomást, ami október 9-én meg is történt. A területen ezen kívül a lázadók nem ütköztek nagyobb ellenállásba, így Darától egészen a Golán-fennsíkig ellenőrzésük alá tudták vonni a területet.

Október 8-án az ellenzéki erők támadást indítottak Maarrat an-Numán ellen, melynek birtoklása stratégiai fontosságú volt, hiszen egy fontos utánpótlási útvonalon helyezkedett el Aleppó és Damaszkusz között. A kormányerők bevetették a légierőt is,

közel 61 felkelő életét kioltva ezzel. ^(131.)^(132.) A felkelők ezen kívül elfoglalták a török határhoz közeli Vádi Deif katonai bázist. ^(133.) Október hátralevő részében a hadsereg újabb offenzívát szervezett, a fő céljuk az ostrom alatt álló Aleppó felmentése volt. Az offenzíva keretei belül elfoglalt Asz-Szafirát és a környező településeket, majd Tall Hasszelt, végül az Aleppóban található katonai repülőteret is. Ez alatt a kormányhoz hű kurd milíciák északkelet-Szíriában támadták a lázadókat, elfoglalva Jarublja települést az iraki határnál. A kurd milíciák sorra támadták meg a felkelők ellenőrzése alatt lévő területeket észak-Szíriában.

November 15-én a hadseregnek sikerült Damaszkusz bizonyos negyedeit és a Kalamún-hegység előterének legnagyobb részét visszafoglalni, ezzel a lázadók elvesztették az utánpótlási vonalaikat, Kara városának elvesztésével pedig az átmeneti remény is elveszett a főváros megszerzésére.

4.6.5. A vegyi fegyverek bevetése:

A térségben Szíria rendelkezik a legnagyobb vegyi fegyver készlettel, és már a felkelés első napjaitól kezdve a nyugati közvélemény attól is tartott, hogy a felkelés leverése érdekében be is fogják vetni ezeket a fegyvereket, ugyanakkor az is előfordulhat, hogy a vegyi fegyverek valamelyik szélsőséges iszlamista csoport kezébe kerülnek, és ezekkel hajtanak végre terrorcselekményeket. A NATO és szövetségesei több titkos katonai akciót is indított a vegyi fegyverraktárak helyének meghatározására, de ugyanakkor kilátásba helyezték az azonnali katonai beavatkozást, ha a fegyverek bevetésre kerülnek. 2013 januárjában több híradás szerint 2012 decemberében Homsz városában az Aszad-rezsim bevetett ilyen fegyvereket a felkelők ellen. A vádak a szíriai kormány tagadta. Március 19-én Aleppó és környékéről érkeztek hírek vegyi fegyver támadásokról, itt már halálos áldozatok is voltak. A kormány a lázadókat, a lázadók a kormányt vádolták az akcióval. Az ENSZ az eset kivizsgálására szakértői csoportot küldött az országba.

Április 23-án az izraeli katonai hírszerzést, több közleményt is kiadott melyben kijelentették, hogy tudomásuk szerint a rezsim többször is vegyi fegyverekhez nyúlt a konfliktusban, a szíriai kormány azonban tagadta a vádakot. Erre válaszul az amerikai védelmi miniszter Chuck Hagel is kijelentette, hogy az amerikai hírszerzésnek is bizonyítékai vannak szaringáz bevetéséről. Május 6-án az ENSZ szóvivője már azt nyilatkozta, hogy a szervezet bizonyítékokkal rendelkezik arról, hogy a felkelők is

használtak vegyi fegyvert. Ilyen vegyi fegyver támadásra kerülhetett sor Damaszkuszban, Aleppóban, Gútában, Homszban. ^{(134.) (135.) (136.) (137.)}

Nagy-Britannia intervencióval fenyegetett, de végül a brit parlament leszavazta, és már az amerikai elnök, Barack Obama is a kongresszus felhatalmazását kérte a beavatkozáshoz. Erre végül nem került sor, mert egy orosz-amerikai megállapodás keretében sor kerülhet majd Szíria vegyi fegyver készleteinek nemzetközi ellenőrzés alá vonására, és esetleges megsemmisítésére. ^(138.) A megállapodást üdvözlötte a szíriai kormány is. Időközben az Associated Press információi alapján a Gúta környéki lázadók elismerték, hogy vegyi fegyvereket használtak, melyeket – állításuk szerint – Szaúd-Arábiából kaptak, ám ezzel kapcsolatban nem találtam megbízható forrást, csupán néhány kétes eredetű blogbejegyzést és hivatkozási alap nélküli weboldalt találtam.

4.6.6. A polgárháború folytatása:

A vegyi fegyverek leszerelésével a problémák egy részét sikerült elhárítani, azonban a harcok továbbra is folytatódnak, néha egy-egy negyed, vagy kis falu elfoglalása mindkét oldalon több száz ember életébe kerül. A polgárháború elhúzódása ugyanakkor kedvez a terrorista csoportok tevékenységének, valamint elősegíti a kurd szeparatista csoportok esetleges elszakadási kísérleteinek is.

A szíriai konfliktus ugyanakkor az egész térség stabilitását veszélyezteti, mivel szinte az összes környező országgal voltak határvillongások, melyek adott esetben (pl. Izrael) légitámadásokat vagy akár szárazföldi csapatok bevonulását eredményezhetik. Ilyen határvillongások több alkalommal fordultak elő Izraellel a Golán-fennsík területén, melyre válaszként sor került egy légitámadásra, a célpont azonban a hatóságok hallgatása miatt kétséges. További légitámadásokra került sor, melynek során több fegyvert szállító konvojt és egy fegyverüzemet semmisítettek meg.

Határviták előfordultak Törökországgal is, hiszen a felkelés kezdete után Törökország teljes támogatásáról biztosította az ellenzékét. Az együttműködés keretében fegyverekkel, katonai felszerelésekkel látta el a felkelőket, de a törökországi Hatay tartomány szolgált a felkelők bázisául is. A két ország közötti viszony mélypontja az volt, amikor a szíriai légvédelem lelőtt egy török vadászpilótát, mely valószínűleg

felderítést hajtott végre. Az eset hatására a török kormány légvédelmi rendszer kiépítését kezdte meg a szíriai határvidéken, és minden, a határt megközelítő elemet ellenséges célpontnak tekint. ^(139.) Több alkalommal, szeptember 23-án, és október 6-án is szíriai tüzérségi lövedék csapódott be török területre, mind a két alkalommal a török tüzérség szíriai célpontokat vett tűz alá. Az események hatására a NATO hozzájárul egy rakétavédelmi rendszer megépítéséhez, melyet holland katonák fognak működtetni. ^(140.)

Kisebb határviták ezen kívül megestek Irakkal is, de az iraki válaszcsepások nem okoztak személyi sérülést.

4.6.7. Külső részvétel a szíriai polgárháborúban

Bár a szíriai polgárháború látszólag csak országon belül zajlott, ennek ellenére számtalan más térségbeli, sőt a konfliktustól meglehetősen távol lévő országok is érintettek voltak az események alakulásában. A konfliktus során ezek a külső tényezők általában politikai támogatást nyújtottak, de előfordult, hogy fegyverszállítmányokkal, kiképzőkkel, vagy akár katonákkal támogatták egyik vagy másik felet. A konfliktusban részt vevő országok a következők voltak:

Oroszország

Oroszország a Tartusz városában található kikötője és katonai bázisának megléte okán közvetlenül is érintett volt a szíriai konfliktusban. A polgárháború előtt is érvényben voltak már azok a szerződések, melyek alapján Oroszország haditechnikát szállít Szíriának, azonban a konfliktus kitörése óta az orosz külügyi képviselő tagadja ezeket az állításokat. ^(141.) A Reuters információi szerint a felkelés kitörése óta nem csak fegyvereket, hanem páncélozott harci járműveket, a karbantartásukhoz szükséges alkatrészeket, elektronikai eszközöket és radarokat is szállított hajókon és repülőkön Szíriába. ^(142.) Oroszország ezért cserébe koncessziókat kért Szíria kőolaj és földgázkészleteire. Ugyanakkor az elnök bukása veszélyeztetné ezeket a szerződéseket, így az oroszoknak érdekükben áll lassítani, vagy akár meg is állítani a nemzetközi szervezetek beavatkozását. Ennek keretében Oroszország sorra megvétózta az ENSZ Biztonsági Tanácsának Szíriára vonatkozó lépéseit és szankcióit. ^(143.)

Irán

Irán a kezdetektől fogva Szíria szövetségese, ám a konfliktusban nyíltan nem foglalt állást, csupán fegyvereket és kiképzőket küldött az országba, hogy segítsék megszilárdítani Aszad elnök hatalmát. Irán ezen kívül kb. 10 milliárd dollárt folyósított Szíria számára. ^(144.)^(145.)

A libanoni Hezbollah

A Hezbollah régóta Aszad szövetségese, így nem volt kétséges, hogy a felkelés során az elnök fegyveres támogatást kap majd a Hezbollahtól. A szervezet végül kb. 3000 katonával vett részt Damaszkusz és Aleppó ostromában, de a mai napig jelen vannak számos fontosabb településen, általában kisebb csapatokban. ^(146.)

Venezuela

A kommunista ország elnöke Hugo Chavez egészen életének végéig támogatta a szíriai diktátort. Mivel azonban az országok közötti távolság túl nagy ahhoz, hogy fegyvereket vagy katonákat szállítson, logisztikai háttér hiányában üzemanyaggal látta el Venezuela Szíriát. A szállítmány értéke kb. 50 millió dollár. Ez azért is volt jelentős segítség, mert amíg a felkelők uraltak bizonyos településeket, addig Aszad katonái nem jutottak hozzá a szükséges üzemanyaghoz, így azonban ez is megoldottá vált. A dél-amerikai ország más módon nem avatkozott bele a konfliktusba. ^(147.)

Észak-Korea

Észak-Korea több ízben is próbálta a szíriai rezsimet fegyverrel támogatni, azonban ez nem sikerült egyszer sem. Első alkalommal az Irakban állomásozó amerikai katonák fordították vissza a fegyvereket szállító repülőt, majd később egy kínai felségjelzésű szállítóhajóban talált a dél-koreai flotta rakéták előállításához alkalmas alkatrészeket. ^(148.)

Irak

Irak részéről hivatalosan csak pénzbeli segítség érkezett Szíriának, ennek ellenére illegálisan számos, az al-Kaidához köthető fegyveres csoport lépte át a szíriai határt a polgárháború során. Ez közel 6000 főt jelent.

Ezekon az országokon kívül számos más állam azonban nem a jelenlegi elnök, hanem a felkelők oldalán szállt be a harcba. Ezek az országok a következők:

Nagy- Britannia és Franciaország

A NATO ugyan a líbiai közbelépés után elvetette a tervet, hogy Szíriában hasonló lépéseket tesz, azonban Nagy-Britannia és Franciaország kész volt arra, hogy más módon, de segítséget nyújtson a felkelő csoportoknak. ^(149.) Az Egyesült Királyság 5 millió fontot küldött a felkelő csoportok számára. ^(150.) Ezen kívül mind a két ország orvosi és kommunikációs eszközökkel segítette a lázadók tevékenységét.

Egyesült Államok

Az Egyesült Államok először csak nem hivatalosan segítette a lázadókat, inkognitóban CIA ügynökök tevékenykedtek a szíriai-török határvidéken. Az itt tevékenykedő lázadó biztosításával segítették. Az itt tevékenykedő ügynökök segítettek kiválasztani azokat a csoportokat is, melyeket később az Egyesült Államok fegyverekkel is támogatni fog. ^(151.) ^(152.)

Pénzbeli támogatás is érkezett az országba. Először 10, később 70, majd a kongresszus legutóbbi döntése után 250 millió dollár lett. ^(153.) A vegyi támadások után sor került a lázadók felfegyverzésére, a fegyverek azonban nem elegendőek arra, hogy eldöntsék a konfliktust, ugyanis az amerikai kongresszusnak érdekében áll az, hogy a háború tovább folytatódjon. Így megerősítheti közel-keleti pozícióit, ugyanis a polgárháború rengeteg pénzébe kerül Iránnak, és a Hezbollahnak is. ^(154.)

A fegyverszállítmányt végül a Szabad Szíriai Hadsereg nem fogadta el, így a támogatásokat leállították, azonban 2013 decemberében a programot újraindították. ^(155.)

Katar

Katar is aktívan részt vesz a felkelők oldalán, ez főleg pénzbeli segítségben és fegyverszállítmányokban merül ki. A polgárháború során kb. 3 milliárd dollár folyósítottak a felkelők számára, ezen kívül kb. 70 fegyvert szállító repülőgép jutott el Katarból különféle felkelő csoportokhoz. ^(156.)

Szaúd- Arábia

Szaúd- Arábia az Iráni fegyverszállítványokra válaszolva nem pénzzel segítette a felkelő csoportokat, hanem nagy mennyiségű fegyver vásárlására adott megbízást, többek között Horvátországban vásárolt jugoszláv gyártmányú fegyverek. A fegyverek Jordánián keresztül érkeztek az országba és 2012 decemberétől kezdtek eljutni a felkelőkhöz. ^(157.)

Törökország

A környező országok közül Törökország segítette legnagyobb mértékben a lázadó csapatokat. Ez a segítség több módon jutott el a felkelőkhöz. Pénzt is folyósítottak, azonban sokkal jelentősebbek a fegyverszállítványok, valamint az egyéb katonai felszerelések, például kommunikációs és orvosi eszközök. Ezen kívül a török Hatay tartományban menekülttáborokat hozott létre a menekülők és a dezertáló katonák számára. ^(158.)^(159.)

Ezen kívül számos más országokból is érkezett segítség, ugyanakkor Szíriában jelen vannak olyan katonák, akik nem hivatalosan, hadseregük katonáiként, hanem önkéntesként harcolnak a háborúban. Kb. 500-900 katona érkezett Szíria közvetlen szomszédjaitól, Libanonból, Irakból, Jordániából, Palesztinából. 100 és 300 közé tehető az Észak-Afrikából, Líbiából, Tunéziából és Algériából érkezők száma. Ezen kívül más muszlim országokból is érkeztek katonák, ilyenek Afganisztán, Pakisztán, Banglades, de nyugati országokból is láthatunk itt önkéntes katonákat, főleg Belgiumból, az Egyesült Királyságból, Franciaországból és az Egyesült Államokból, de kis létszámban még Ausztráliából is érkeztek. ^(160.)^(161.)

Izrael pedig nem hogy nem vesz részt a háborúban, még börtönnel is sújtja azokat a zömmel, arab gyökerekkel rendelkező állampolgárait, akik megpróbálnak részt venni a harcokban. ^(162.)

4.7. További kisebb felkelések:

További megmozdulásokra is sor került Jemenben, Algériában, Bahreinben, Szaúd-Arábiában és Mauritániában is. Szudánban egy ellenzéki képviselőt börtönöztek be,

mert egy tüntetést próbált megszervezni. Mauritániában, Szaúd-Arábiában egy-egy politikai aktivista gyújtotta fel magát, ezzel tiltakozva a fennálló rendszer ellen. ^(163.)

Jemenben, 2012 januárjában az ország északi és déli részén is több helyen tüntetésekre került sor, melynek fő okai közé tartozik az ország gazdasági állapota, a magas munkanélküliség és a kormány tervezett alkotmánymódosításai. ^(164.)

Január 18-20. között több ezren vonultak fel Taizban, Ádenben, Szanaa-ban. Március 21-én egy tábornok a teljes alakulatával a felkelők oldalára állt, majd ezt követően az egyik legerősebb jemeni törzs, a Hasid is a tüntetők mellett állt ki. Kisebb harcokra is sor került, a tüntetők több kormányzati épületet megtámadtak. Az egyik ilyen támadás során az elnök is súlyosan megsebesült, őt ezt követően egy szaúd-arábiai kórházban ápolták. ^(165.) Szeptember 25-én hazatért, aminek hírére háborús hangulat alakult ki az országban, de végül november folyamán lemondott hatalmáról és elhagyta az országot. Februárban még egyszer megpróbált visszatérni a politikai életbe, ezzel újabb tömegdemonstrációkat generálva. A közhangulat hatására február 27-én formálisan is átadta a hatalmat a korábbi alelnöknek. ^(166.)

Algériában 2010. december 29-én Algírban kezdődtek meg a tüntetések, itt elsősorban az élet- és lakáskörülmények, valamint a munkanélküliség ellen tiltakoztak. Több összetűzésre is sor került, legalább 50 sebesülésre és 29 letartóztatásra került sor. A tüntetések 2011 januárjára kiújultak köszönhetően a magas élelmiszer áraknak. Spontán, kisebb felkelések voltak országszerte, például Algírban, Koleánban, Foukában, Staoueliben, Oranban, Annabában, Djelfában. A tüntetők gyűjtogattak, kormányzati épületeket foglaltak el. Január 8-án a kormány ideiglenesen csökkentette az alapvető élelmiszereket terhelő vám és adó mértékét. Ezután még néhány kisebb zavargásról szólnak a híradások, de utána csillapodott a közhangulat. Algériában a tüntetésekhez nem csatlakozott széles politikai támogatás, nem volt kollektív ellenzék, egyszerűen csak az életkörülményeiken akartak javítani, nem a rendszert leváltani. ^(167.)

Jordániában 2011 januárjában indultak tüntetések Ammánban, Maánban, Karakban és Irbidben. A tüntetők a miniszterelnök és a kormány, valamint a korrupció és a magas árak ellen tiltakoztak, továbbá szerették volna, ha országuk ténylegesen, és nem csak névleg lesz alkotmányos monarchia. A Muszlim Testvériség és a szakszervezetek országos sztrájkot szerveztek, melynek hatására a kormány csökkentette az élelmiszer-

és üzemanyagárakat. A tiltakozások hatására végül II. Abdullah király menesztette a kormányt. ^(168.)

Bahreinben a tüntetések február 14-én kezdődtek, melynek fő oka a nagyobb politikai szabadságjogok és a szélesebb emberi jogok kivívása volt. További fontos ok, hogy egy síita többségű országot irányít egy szunnita kormány. ^(169.) A tüntetések kezdetben békések voltak, ám a Gyöngy térről erőszakos módszerekkel távolították el a tüntetőket a rendvédelmi erők. Az akció során négy ember meghalt. Ennek hatására a tüntetők már az államhatalom ellen kezdtek tüntetni. ^(170.)

Február 18-án a rendőrök tüzet nyitottak a tömegre, ezzel újabb ember életét kioltva. A tüntetők központja a Gyöngy tér lett, ahová nagy létszámú rendőri erőt vonultatott fel a kormány. A téren közel 150 000 ember gyűlt össze. A király három hónapos szükségállapotot rendelt el. A hadsereg ledöntötte a Gyöngy téren álló emlékművet. Ezután összecsapások kezdődtek, melyekre a rendőrség brutális módszerekkel válaszolt. ^(171.) A zavargásokban majdnem 3 000 embert letartóztattak, és több mint 20-an meghaltak. A kormányzat végül felfüggesztette a szükségállapotot és az emberi jogokat is kiszélesítette, valamint megengedte, hogy jogvédő szervezetek megfigyelőket küldjenek az ország területére. Ennek ellenére a konfliktus a mai napig nem csillapodott.

4.8. Az arab tavasz hatása a térség népességére:

Az események alapjaiban változtatták meg az egész térség demográfiai helyzetét. A halálos áldozatok száma kb. 140 000 és 154 000 fő között van. (a legtöbb áldozat Szíriában, Líbiában és Jemenben követeltek a zavargások). Ezen kívül legalább 80 000 ember megsérült a harcok alatt és közel 135 000 embert eltűntként tartanak számon. Ezeket az embereket általában tömegsírokba temették. A legtöbb eltűnt személyt, közel 130 000-et Szíriában keresnek, de Líbiában is közel 50 000 személy van ilyen státuszban.

A másik nagy probléma a népesség vándorlása. A közel három évig tartó háborúskodás évtizedek óta nem látott menekülthullámot indított el. Ezek mértéke országonként eltérő.

Egyiptom:

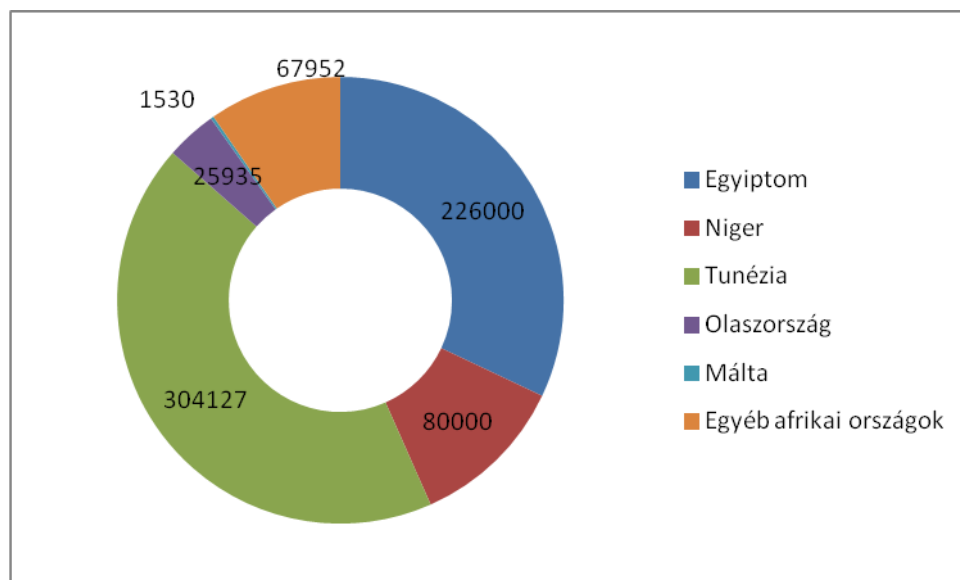
Az egyiptomi forradalom során 846 ember vesztette életét, a sebesültek számát 6500 fő környékére teszik. A forradalom során elmenekülő emberek legnagyobb része a szomszédos országokba, Líbiába, Szudánba menekült, ám a forradalom után ezeknek az embereknek a többsége hazatért Egyiptomba.

Tunézia:

Tunéziában a végső jelentések szerint a halálos áldozatok száma hivatalosan 338 fő, a sérültek száma pedig 2147 fő. A forradalom során a menekültek zöme főleg a szomszédos országokba, valamint Máltára és az Olaszországhoz tartozó Lampedusa szigetére menekült. Ezeknek az embereknek a száma közel 32 000-re tehető, ebből 362-en bizonyítottan megfulladtak és nem jutottak el úti céljukhoz. A menekültek legtöbbször illegálisan érkezett, csupán 6330 kérelem érkezett az Európai Unióhoz. ^(172.)

Líbia:

Líbiában a véres polgárháború alatt a halottak számát 5000 és 30 000 fő közé teszik, az erről szóló források nagyon eltérő és bizonytalan számokat mutatnak. A nagymértékű menekülés itt is megfigyelhető, közel 226 000 fő Egyiptomba, több mint 80 000 fő Nigerbe, 304 127 fő Tunéziába, 25 935 fő Olaszországba, 1530-an Máltára és 67 952-en Afrika egyéb országaiba vándoroltak. ^{(173.) (174.) (175.)}

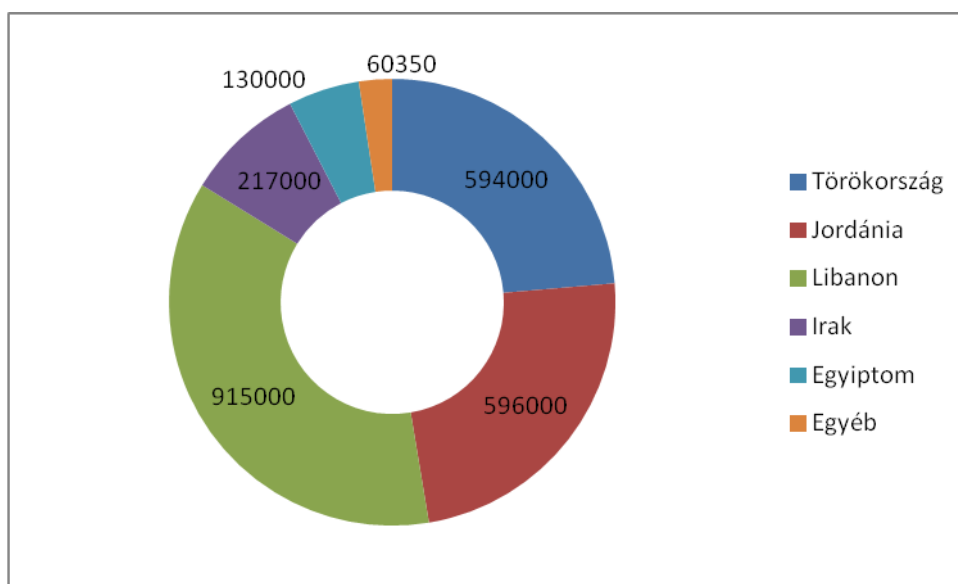
1. ábra: A líbiai menekültek megoszlása célországokként

Szíria:

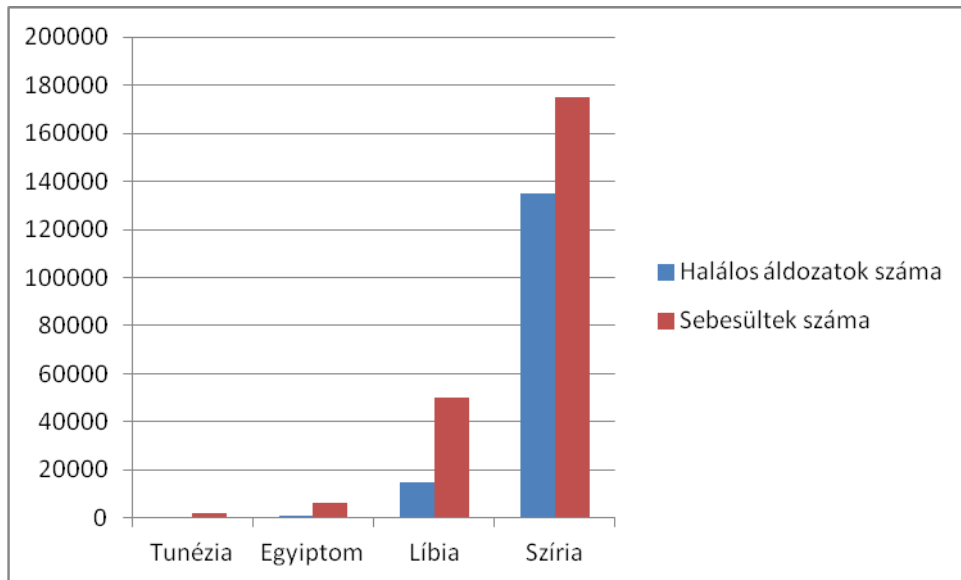
Szíriában a halálos áldozatok számát 105 000 és 150 000 közé teszik a sérültek száma pedig százezres nagyságrendű.

Az egyre súlyosbodó konfliktus elől több százezer szíriai menekült külföldre, 2013 októberében számukat már legkevesebb 1 800 000 főre becsülték. A menekülők elsődleges célpontja Törökország, ahol legkevesebb 594 000 szíriai lett menedékre. A török kormány az őket befogadó menekülttáborokat Hatay tartományban, a szíriai határ mellett hozta létre. További mintegy 596 000 ember menekült Jordánia területére, Libanonba pedig mintegy 915 000. Mintegy 217 000 szíriai kurd menekült Észak-Irakba, az autonóm Kurdisztán régióba. (175.) Algériába kb. 25 000-en, Egyiptomba több mint 130 000-en, Líbiába kb. 5000-en, Bulgáriába is kb. 5000-en, de még Svédországba is érkeztek közel 14 000-en. Más európai államokba, mint például Németországba és Olaszországba is legalább 5000 ember érkezett, Franciaországba kb. 500 fő, de még Argentína és az Egyesült Államok is befogadott néhány száz családot. (176.) (177.) (178.) (179.) (180.) (181.) (182.) (183.) (184.)

Ehúd Bárák izraeli védelmi miniszter kijelentette, hogy országa nem hajlandó fogadni egy menekültáradatot az Izraelhez tartozó Golán-fennsíkon, viszont hozzájárult néhány - főként alavita és drúz - menekült ideiglenes letelepedéséhez. Emellett izraeli karitatív csoportok segítenek Jordániában a menekültek letelepítésében és ellátásában.

2. ábra: A halálos áldozatok és a sebesültek száma az arab tavasz során

3. ábra: A sebesültek és halálos áldozatok száma az arab tavasz során

5. Az Arab tavaszt bemutató térképek elkészítése

5.1. Az alkalmazott szoftverek:

A térképek elkészítéséhez a Corel Draw X3-as verzióját használtam. Ennek oka főleg az volt, hogy ennek a szoftvernek a használatát részletesen sikerült megismerni egy kurzus keretein belül. Másrészt a program minden olyan funkcióra képes, melyekre a munka során szükségem volt. Többek között képes a raszteres formátumok megnyitására és kezelésére, így meg tudtam nyitni az alaptérképet. Ezen a funkción felül a rétegek létrehozása és kezelése sem jelent problémát, így az elkészített térkép rétegszerkezete jól átlátható és logikus felépítésű. Az általam használt funkciók közé tartozik továbbá a szimbólumok elkészítése, valamint a különböző vonalstílusok is. Ezek mellett pedig lehetőség van exportálásra is, így a megfelelő formátumot is képes volt létrehozni.

5.2. Az alaptérkép vektorizálása:

Az alaptérkép kiválasztása több problémát is felvetett, hiszen a témával kapcsolatban több térkép is készült a dolgozat keretében, így olyan térképet kellett választanom a vektorizáláshoz, ami minden országra hasonló elemeket tartalmazott, és megfelelő részletességű volt. A tapasztalat azt mutatta, hogy ezeket az országokat a legtöbb térkép

nem ábrázolja kellő részletességgel, csupán a legfontosabb városok kerülnek ábrázolásra. A téma pontos megjelenítéséhez ugyanis olyan térképre van szükség, amely a nagyobb városok mellett a kisebb települések helyét, valamint a fontosabb közúti és vasútvonalakat is bemutatja.

Hosszas keresést követően találtam meg az úgynevezett Nations Online Projectet, melynek célja a különböző kultúrák megismertetése az érdeklődőkkel, valamint az információközlés. Az oldalon a világ legtöbb országáról találunk gazdasági, történelmi, kulturális, politikai és földrajzi információkat, valamint minden országról egy földrajzi és egy politikai térképet. A térképek a forrás feltüntetése mellett oktatási célokkal felhasználhatóak.

A térképek digitalizálásakor számos problémával szembesültem. Először is a térképek jóval nagyobbak A/4-es méretnél, így a kicsinyíteni kellett, ami a digitalizálásakor néhol átláthatatlan vonalakat eredményezett. A másik nagy probléma, hogy ezeken a térképeken nem volt feltüntetve a méretarány, a távolságok meghatározására csak egy mértékléc szolgált. Ezt a mértékléccet használva adtam meg a kicsinyített térkép méretarányát, és mivel a mértéklécen mérföldben is meg voltak adva a távolságok, ettől eltekintettem a vektorizálásakor.

A vektorizálás a következő módon zajlott: Először a programba az Import funkció segítségével be kellett hívni a raszteres képet. Ezt követően a rétegkezelőben létrehoztam a rétegeket. Miután elkészült a rétegszerkezet, a megfelelő rétegekhez tartozó elemeket elkészítettem, immár vektoros formában.

A vektorizálás befejeztével a következő rétegszerkezet alakult ki:

- Raszter: ez a réteg tartalmazza az alaptérképet, nem kerül nyomtatásra
- Segédvonalak: ez a réteg a térkép keretét, a jelmagyarázat helyét megadó keretét, valamint a cím keretét tartalmazza.
- Fokhálózati vonalak: ez a réteg tartalmazza a fokhálózati vonalakat
- Országok: ez a réteg tartalmazza a térképen szereplő országok poligonjait
- Folyók: a folyók vonalait tartalmazó réteg

- Vízrajz: a vízrajzi elemeket tartalmazó réteg
- Vonalas elemek: az autópályákat, főutakat és vasútvonalakat tartalmazó réteg
- Települések: a települések jeleit tartalmazó réteg
- Tematika: ez a réteg tartalmazza az ábrázolt eseményekhez tartozó objektumokat: településjelek, mozgásvonalak, dátumok
- Névrajz: a térképen szereplő nevet tartalmazó réteg
- Egyéb névrajz: a címet, a jelmagyarázat szövegét, a készítő nevét, a forrást tartalmazza

Ezekon kívül minden térképre került egy vagy több olyan réteg, mely a bemutatni kívánt eseményekhez szükséges elemeket tartalmazza. Azt, hogy mik ezek a rétegek és hogy milyen jellegű elemeket tartalmaznak, az ábrázolási módszereket leíró fejezetben kerül bővebb kifejtésre.

5.3. Az alkalmazott ábrázolási módszerek és indoklásuk:

A térképek elkészítésénél fontos szempont volt, hogy a tartalomnak leginkább megfelelő, és az adott célt legjobban kifejező módszereket alkalmazzam. A térképek többségénél több ábrázolási módszer egyszerre van jelen.

5.3.1. A „Tüntetések a Jázminos Forradalom során „című térkép:

Ez a térkép a Jázminos forradalom során elinduló tüntetéseket, demonstrációkat, zavargásokat mutatja be. Mivel a forradalom során főleg lokálisan alakultak ki zavargások és a városok között nem voltak nagyobb mozgások, az események bemutatására a jelmódszer tökéletesen megfelelt. A szemléletesség szempontjából a megmozdulásokon részt vevők számát kategóriákra osztottam, így többféle jelméretet létrehozva, a jelek színe pedig megmutatja, hogy voltak-e halálos áldozatok, vagy nem. A jelek egyszerű kidolgozásúak, egy szimpla kör alakot használtam, a színük pedig eltér a térkép színvilágától.

A jelek mellett megjelenítésre került az adott városban az első megmozdulás dátuma, ezáltal a térképen nyomon követhető az elégedetlenségi mozgalmak terjedése. Ezek a

megírások a jelek fölött helyezkednek el (amennyiben nem takarnak ki más elemet), méretük kisebb a városok neveinél, azonban még könnyen olvasható. A betűtípus eltér a névrajzban használt típusoktól

5.3.2. A „Tüntetések az egyiptomi forradalom során” című térkép

Az események hasonlósága miatt az ábrázolási módszerek sem változtak. Itt is a tüntetők száma határozza meg a jel méretét, a jel színét pedig az, hogy volt-e halálos áldozat. Mivel az adott tüntetések többször is kiújultak egy-egy városban így a jel fölött feltüntetett dátum a tüntetés első és utolsó napját is tartalmazza. A megírások itt is eltérő betűtípussal készültek, a jelek egyszerű kidolgozásúak élénk színűek.

5.3.3. „A líbiai polgárháború eseményei” című térkép:

Ebben az esetben az események komplexitása miatt több ábrázolási módszert is kellett használni. Két eltérő színű, de ugyanolyan formájú jellel került ábrázolásra a lázadók által uralt települések, és a Kadhafi-hívek által ellenőrzött területek. A jelek kidolgozása igazodik a többi térkép jeleihez, itt azonban a méretük egységes. A lázadók és a Kadhafihoz hű csapatok közötti harcokat is jelekkel ábrázoltam, a jelhez pedig itt is tartozik egy dátum, ami az adott helyen lezajló összecsapás időpontját jelzi.

A csapatmozgásokat mind a két oldalról mozgásvonalakkal ábrázoltam. A nyilak színei a jelekéhez hasonlóak, vastagságuk pedig egységes, hiszen az elmozdulás tényén és irányán kívül nem hordoznak egyéb információt. A konfliktusba becsatlakozó NATO hadmozdulatok szintén mozgásvonalakkal kerültek bemutatásra, az eddigi kettőtől eltérő színnel.

A szemléletesség miatt új poligonokat is létrehoztam, ezek a lázadók által elfoglalt területeket, valamint a Kadhafi-rezsim által ellenőrzött területeket jelölik ki. Színük hasonló a szembenálló feleket jelző színekéhez, azonban a poligonok világosabb színűek.

6. Összefoglalás

A dolgozatomban bemutattam a XXI. század egyik meghatározó konfliktussorozatának, az Arab tavasznak az eseményeit, számba véve minden olyan gazdasági, etnikai, vallási és egyéb tényezőket, melyeknek szerepe volt a konfliktusok kitörésében.

A téma kiválasztásakor meglepve tapasztaltam, hogy a témában nagyon kevés megfelelő részletességű és esztétikus térképi feldolgozás született és hogy magát az eseménysort is csak egy-két helyen foglalták össze, ott sem mindig a kellő minőségben. A szakdolgozat írása közben szembesültem azzal, hogy milyen nehéz feladat újságcikkekből és minimális mennyiségű szakirodalomból áttekinteni ezt a közel hároméves eseményt, valamint ezek egy-egy szeletét kiragadva szemléletesen ábrázolni, hogy mik is történtek itt 2010 és napjaink között. Az öt ábrázolt térkép a konfliktussorozat négy legmarkánsabb eseményét hivatott bemutatni, valamint egy külön térkép készült az Arab tavasz térségre gyakorolt demográfiai hatásáról is.

A feladat elvégzése után kijelenthető, hogy a kitűzött célokat sikerült elérni. Elkészült egy térképsorozat, mely átfogóan mutatja be az Arab tavasz Tunéziában, Egyiptomban és Líbiában történt eseményeit. A kitűzött célok elérése mellett értékes és maradandó tapasztalatnak tartom az elmélyülést egy országcsoporthoz történő történelmében, etnikai és vallási viszonyaiban, a térképhez szükséges adatok kinyerését újságcikkekből és egyéb sajtótermékekből, valamint a munka közben alkalmazott ábrázolási módszerek gyakorlati alkalmazását.

Felhasznált irodalom:

Felhasznált könyvek:

- Faragó Imre, Gercsák Gábor, Horváth Ildikó, Klinghammer István, Kovács Béla, Pápay Gyula, Szekerka József (2010). Térképészet és geoinformatika I. ELTE Eötvös Kiadó.
- Klinghammer István, Papp-Váry Árpád: Földünk tükre a térkép, Gondolat Kiadó, Budapest, 1983
- Klinghammer István Papp-Váry Árpád (1989): Tematikus kartográfia. Tankönyvkiadó Vállalat, Budapest.

Felhasznált internetes oldalak:

1. <http://hu.wikipedia.org/wiki/HVG>
2. [http://hu.wikipedia.org/wiki/Index_\(internetes_%C3%BAjs%C3%A1g\)](http://hu.wikipedia.org/wiki/Index_(internetes_%C3%BAjs%C3%A1g))
3. <http://hu.wikipedia.org/wiki/BBC>
4. http://www.bbc.co.uk/aboutthebbc/insidethebbc/howeare/mission_and_values/
5. <http://www.aljazeera.com/aboutus/2010/11/20101110131438787482.html>
6. http://www.indexmundi.com/tunisia/demographics_profile.html
7. <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ts.html#People>
8. <http://www.ins.nat.tn/indexen.php>
9. <http://www.mapsofworld.com/egypt/population.html>
10. http://www.indexmundi.com/egypt/demographics_profile.html
11. http://www.indexmundi.com/libya/demographics_profile.html
12. http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/talking/jew_refugees.html
13. http://www.indexmundi.com/syria/demographics_profile.html
14. http://www.princeton.edu/~achaney/tmve/wiki100k/docs/Demographics_of_Syria.html
15. <http://www.fragilestates.org/2012/02/20/syrias-ethnic-and-religious-divides/>
16. <http://middleeast.about.com/od/humanrightsdemocracy/a/Definition-Of-The-Arab-Spring.htm>
17. http://www.foreignpolicy.com/articles/2012/07/19/learning_to_live_with_the_islamist_winter
18. <http://theindianeconomist.com/what-caused-the-arab-spring>
19. <http://www.ifpri.org/gfpr/2012/food-policy-2012>

20. <http://www.foreignaffairs.com/articles/68200/michael-l-ross/will-oil-drown-the-arab-spring>
21. http://elib.kkf.hu/edip/D_10365.pdf
22. <http://hu.wikipedia.org/wiki/Tun%C3%A9zia>
23. <http://globaledge.msu.edu/countries/tunisia/history>
24. <http://www.globalsecurity.org/military/world/tunisia/politics-1984.htm>
25. <http://af.reuters.com/article/topNews/idAFJ0E6BI06U20101219>
26. <http://www.theguardian.com/world/2010/dec/29/tunisian-president-vows-punish-rioters>
27. <http://www.aljazeera.com/news/africa/2011/01/201116193136690227.html>
28. http://en.wikipedia.org/wiki/Hizb_ut-Tahrir
29. <http://www.aljazeera.com/news/africa/2010/12/2010122682433751904.html>
30. <http://www.theguardian.com/world/2011/jan/14/tunisian-president-flees-country-protests>
31. <http://www.theguardian.com/world/2011/feb/27/tunisian-prime-minister-ghannouchi-resigns>
32. <http://news.sky.com/story/830857/tunisia-violence-as-new-govt-announced>
33. <http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-12302232>
34. <http://www.nytimes.com/2011/01/28/world/africa/28tunisia.html>
35. <http://www.mideastweb.org/egypthistory.htm>
36. <http://www.historyworld.net/wrldhis/PlainTextHistories.asp?ParagraphID=pp1>
37. <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/578856/Syria/29925/The-union-with-Egypt-1958-61>
38. <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-12301713>
39. http://edition.cnn.com/2011/WORLD/africa/01/28/egypt.press.club/index.html?_s=PM:WORLD
40. <http://cpi.transparency.org/cpi2010/results/>
41. <http://www.tradingeconomics.com/egypt/population>
42. <http://www.bbc.co.uk/news/world-middle-east-12214090>
<http://www.egyptindependent.com/news/back-egypt-elbaradei-vows-take-part-planned-friday-demonstrations>
43. <http://www.theguardian.com/world/video/2011/jan/25/egypt-protest-president-murabak-video>
44. <http://www.theguardian.com/world/2011/jan/27/egypt-riot-security-force-action>
45. <http://www.theguardian.com/world/2011/jan/28/egyptian-government-last-legs-elbaradei>
46. <http://edition.cnn.com/2011/WORLD/meast/01/25/egypt.protests/>
47. <http://www.canada.com/vancouversun/news/editorial/story.html?id=548de2b9-7d46-440c-8ac1-c4f6fcee37f2>
48. <http://www.reuters.com/article/2011/01/27/egypt-protests-sinai-idAFLDE70Q1Y520110127>
49. <http://edition.cnn.com/2011/WORLD/africa/01/28/egypt.protests/index.html>
50. <http://blogs.aljazeera.com/blog/middle-east/live-blog-291-egypt-protests>

51. <http://www.reuters.com/article/2011/01/29/egypt-dead-idAFLDE70S0LX20110129>
52. <http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2011/01/2011130165636218719.html>
53. <http://www.egyptindependent.com/news/egypts-minister-defense-joins-protesters-tahrir-square>
54. <http://www.reuters.com/article/2011/02/01/egypt-mubarak-speech-idAFLDE7102JP20110201?pageNumber=1&virtualBrandChannel=0&sp=true>
55. <http://www.theguardian.com/world/2011/feb/02/hosni-mubarak-supporters-violence-cairo>
56. <http://www.myfoxatlanta.com/story/17870626/chaos-in-cairo-as-mubarak-backers-opponents-clash#axzz3143Z6gPB>
57. <http://www.reuters.com/article/2011/02/02/egypt-un-idAFLDE71120F20110202>
58. <http://edition.cnn.com/2011/WORLD/meast/02/02/egypt.world.reaction/>
59. <http://edition.presstv.ir/detail/163162.html>
60. <http://news.sky.com/story/833208/what-is-the-future-for-president-mubarak>
61. <http://www.theguardian.com/world/2011/feb/04/day-of-departure-hosni-mubarak>
62. <http://www.egyptindependent.com/news/egypt%E2%80%99s-attorney-general-bans-former-ministers-and-officials-travel>
63. <http://www.onislam.net/english/news/africa/450890-egypt-christians-muslims-unite-in-tahrir.html>
64. <http://www.theguardian.com/world/2011/feb/08/wael-ghonim-tahrir-square>
65. <http://www.theguardian.com/world/2011/feb/07/egypt-cabinet-announces-salaries-pensions-rise>
66. <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/africaandindianocean/egypt/8309469/Egypt-t-crisis-Hosni-Mubarak-loses-control-of-state-media.html>
67. <http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2011/02/20112913546831171.html>
68. http://www.thestar.com/news/world/2011/02/10/mubarak_transfers_power_to_vicepresident_refuses_to_step_down.html
69. <http://www.theguardian.com/world/2011/feb/11/hosni-mubarak-resigns-egypt-cairo>
70. <http://globaledege.msu.edu/countries/libya/history>
71. http://uni-nke.hu/downloads/konyvtar/digitgy/publikacio/nemethg_pananarab.pdf
72. http://books.google.hu/books?id=ITW4AgAAQBAJ&pg=PA55&lpg=PA55&dq=%C3%ADbia+1981+sidra&source=bl&ots=L-f0AzarKv&sig= Adv-dlC44HFk6AhE8S_EnAbtCI&hl=hu&sa=X&ei=cgxtU8yMGMuLyQPf0YHgBQ&ved=0CFgQ6AEwBQ#v=onepage&q=%C3%ADbia%201981%20sidra&f=false
73. <http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-12477275>
74. <http://www.aljazeera.com/news/africa/2011/02/20112167051422444.html>
75. <http://www.theguardian.com/world/2011/feb/17/libya-day-of-rage-unrest>
76. <http://www.standard.co.uk/news/progaddafi-forces-kill-14-protesters-in-day-of-rage-6568435.html>
77. <http://www.aljazeera.com/news/africa/2011/02/201121716917273192.html>
78. <http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-12506787>
79. <http://www.cbsnews.com/news/libyan-hospital-official-200-dead-in-benghazi/>
80. <http://www.aljazeera.com/news/africa/2011/02/201122014259976293.html>

81. <http://www.origo.hu/nagyvilag/20110219-libiaban-bekerettek-a-magyar-nagykovetet.html>
82. <http://www.theguardian.com/world/2011/feb/21/libya-pilots-flee-to-malta>
83. <http://www.aljazeera.com/news/africa/2011/02/2011223125256699145.html>
84. <http://www.aljazeera.com/news/africa/2011/02/20112235434767487.html>
85. <http://www.theguardian.com/world/2011/feb/25/protests-reach-tripoli-gaddafi-speech-shooting>
86. <http://www.theguardian.com/world/video/2011/feb/28/zawiyah-rebels-control-tripoli-video?INTCMP=ILCNETTX3487>
87. <http://www.reuters.com/article/2014/04/11/us-libya-oil-zawiya-idUSBREA3A1GZ20140411>
88. http://www.realclearworld.com/news/reuters/international/2011/Mar/04/libyan_rebels_take_oil_town_of_ras_lanuf_rebels.html
89. <http://www.aljazeera.com/news/africa/2011/03/2011366229544277.html>
90. <http://en.trend.az/regions/met/arabicr/1840951.html>
91. <http://en.trend.az/regions/met/arabicr/1840951.html>
92. <http://www.theguardian.com/business/2011/may/31/goldman-sachs-libya-investment>
93. <http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-12796972>
94. <http://www.theguardian.com/world/2011/mar/26/libya-rebels-ajdabiya-gaddafi-loyalists>
95. <http://www.theguardian.com/world/2011/apr/09/red-cross-ship-docks-misrata-libya>
96. <http://www.theguardian.com/world/2011/apr/06/libyan-rebels-training-funded-arab>
97. <http://www.flightglobal.com/news/articles/libya-british-french-attack-helicopters-make-first-357573/>
98. <http://www.theguardian.com/world/2011/mar/27/libya-gaddafi-rebel-forces-take-brega>
99. <http://www.theguardian.com/world/2011/may/02/libya-rebels-gaddafi-bombard-misrata>
100. <http://www.bbc.co.uk/news/uk-politics-14306544>
101. <http://www.aljazeera.com/news/africa/2011/07/2011728144624965299.html>
102. <http://news.sky.com/story/870718/libyan-rebel-military-leader-is-killed>
103. <http://www.tunisia-live.net/2011/08/07/libyan-opposition-fighters-take-bir-ghanam-open-new-channels-to-tripoli/>
104. http://www.huffingtonpost.com/2011/08/22/libya-rebels-tripoli_n_932706.html
105. <http://www.theguardian.com/world/2011/oct/17/libyan-rebels-capture-bani-walid>
106. http://index.hu/kulfold/2011/10/20/karnyujitasnyira_kadhafi_utoolso_eroinek_bukasa/
107. <http://www.reuters.com/article/2011/11/19/us-libya-idUSTRE7A10G820111119>
108. <http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-15530640>
109. <http://online.wsj.com/news/articles/SB10001424052748703833204576114712441122894>
110. http://www.msnbc.msn.com/id/41400687/ns/world_news-mideastn-africa/
111. <http://www.digitaljournal.com/article/329590>
112. <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-12757394>
113. <http://www.theguardian.com/world/2011/mar/28/syrian-protesters-come-under-fire>
114. <http://www.theguardian.com/world/2013/mar/04/syrian-rebels-statue-assad-father>
115. <http://www.bbc.co.uk/news/world-middle-east-12897223>

116. <http://www.bbc.co.uk/news/world-middle-east-13097926>
117. <http://www.reuters.com/article/2011/04/21/us-syria-idUSTRE72N2MC20110421>
118. <http://www.theguardian.com/world/2011/apr/25/syria-crackdown-protesters-brutal>
119. <http://www.theguardian.com/world/2011/apr/29/syrian-protests-unrest-damascus>
120. <http://www.theguardian.com/world/2011/may/03/syria-troops-retake-banias>
121. <http://www.bbc.co.uk/news/world-middle-east-13679109>
122. <http://www.cbsnews.com/news/syria-protesters-attack-us-ambassador/>
123. <http://www.theguardian.com/world/2013/aug/25/syrian-rebels-weapons-shipment>
124. <http://www.theguardian.com/world/middle-east-live/2011/dec/23/syria-egypt-yemen-protests-live-updates>
125. <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/middleeast/syria/9061034/Syria-Dozens-killed-as-army-bombards-Homs-with-mortar-fire.html>
126. <http://www.bloomberg.com/news/2012-01-27/saudi-arabia-to-recognize-syrian-national-council-rai-reports.html>
127. <http://newmediajournal.us/indx.php/item/2911>
128. <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/middleeast/syria/9199605/Syria-cease-fire-Live.html>
129. <http://www.turkishweekly.net/news/135743/death-toll-reaches-36-in-syria-during-elections.html>
130. <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-18325949>
131. <http://english.ahram.org.eg/NewsContent/2/8/55206/World/Region/Syria-sends-extra-troops-after-rebels-seize-Idlib.aspx>
132. <http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2012/10/2012109224646736885.html>
133. http://articles.chicagotribune.com/2012-10-11/news/sns-rt-us-syria-crisis-townbre89a0j8-20121011_1_syrian-army-rebels-maarat-al-nuaman
134. <http://edition.cnn.com/2013/12/12/world/meast/syria-civil-war/>
135. <http://www.bbc.com/news/world-us-canada-23999066>
136. <http://www.al-bab.com/blog/2013/december/sarin-in-syria.htm#sthash.CzwsGJJD.dpbs>
137. <http://www.lrb.co.uk/v35/n24/seymour-m-hersh/whose-sarin>
138. <http://www.reuters.com/article/2013/09/27/us-un-assembly-syria-resolution-idUSBRE98P1AJ20130927>
139. <http://english.alarabiya.net/articles/2012/07/03/224145.html>
140. <http://edition.cnn.com/2012/01/16/world/europe/turkey-radar-station/index.html>
141. <http://www.theguardian.com/world/feedarticle/10427926>
142. <http://www.reuters.com/article/2014/01/17/us-syria-russia-arms-idUSBREA0G0MN20140117>
143. <http://www.reuters.com/article/2014/01/09/us-syria-crisis-un-idUSBREA0800V20140109>
144. <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/middleeast/iran/10654144/Iran-boosts-support-to-Syria.html>
145. <http://www.ynetnews.com/articles/0,7340,L-4287276,00.html>
146. <http://www.nytimes.com/2014/03/11/world/middleeast/israel-watches-warily-as-hezbollah-gains-battle-skills-in-syria.html>

147. <http://www.reuters.com/article/2012/02/16/us-venezuela-syria-idUSTRE81F11220120216>
148. <http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2012/11/2012111413595335508.html>
149. <http://www.voanews.com/content/nato-rules-out-syria-action-132982888/147474.html>
150. <http://www.bbc.com/news/uk-19205204>
151. <http://online.wsj.com/news/articles/SB10001424052702303410404577464763551149048?mg=reno64-wsj&url=http%3A%2F%2Fonline.wsj.com%2Farticle%2FSB10001424052702303410404577464763551149048.html>
152. <http://www.nytimes.com/2012/06/21/world/middleeast/cia-said-to-aid-in-steering-arms-to-syrian-rebels.html>
153. http://www.washingtonpost.com/world/middle-east/kerry-in-istanbul-joins-quest-for-common-ground-on-aid-to-syrian-rebels/2013/04/20/896b39e6-a9d0-11e2-b029-8fb7e977ef71_story.html
154. <http://www.nytimes.com/2013/06/14/world/middleeast/syria-chemical-weapons.html?pagewanted=all&r=0>
155. <http://www.nytimes.com/2014/01/10/world/middleeast/syria-aid-may-resume-despite-fears-over-where-it-will-go.html>
156. <http://www.ft.com/intl/cms/s/2/f2d9bbc8-bdbc-11e2-890a-00144feab7de.html#axzz31WVoQlin>
157. <http://www.nytimes.com/2013/02/26/world/middleeast/in-shift-saudis-are-said-to-arm-rebels-in-syria.html?pagewanted=all>
158. <http://www.theguardian.com/commentisfree/2012/jun/22/syria-opposition-led-astray-by-violence>
159. <http://www.france24.com/en/20110531-syria-middle-east-opposition-groups-turkey-assad-revolution-arab-spring/>
160. <http://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/foreign-fighters-trickle-into-the-syrian-rebellion>
161. <http://www.aljazeera.com/indepth/features/2014/02/australian-fighters-syria-alarm-officials-201422132139299187.html>
162. <http://www.dailystar.com.lb/News/Middle-East/2013/Jul-08/222945-israel-jails-arab-citizen-who-briefly-joined-syrias-rebels.ashx#ixzz2YUi1Cyul>
163. http://www.huffingtonpost.com/2011/01/17/middle-east-self-immolation_n_809935.html
164. <http://www.bbc.co.uk/news/world-middle-east-12260465>
165. <http://www.bbc.co.uk/news/world-middle-east-12298019>
166. <http://www.theguardian.com/commentisfree/2011/nov/24/yemen-ali-abdullah-saleh-resigns>
167. <http://english.ahram.org.eg/NewsContent/3/15/3494/Business/Region/Algeria-announces-food-price-cuts-to-quell-riots.aspx>
168. <http://www.bloomberg.com/news/2011-02-01/jordan-s-prime-minister-rifai-resigns-king-asks-bakhit-to-form-government.html>
169. <http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2011/02/2011214925802473.html>

170. <http://www.bbc.co.uk/news/world-middle-east-12490286>
171. <http://www.nytimes.com/2011/03/19/world/middleeast/19bahrain.html>
172. http://hvg.hu/vilag/20120327_arab_menekultek
173. <http://cadmus.eui.eu/bitstream/handle/1814/23504/MPC-RR-201209.pdf?sequence=1>
174. <http://www.arabtimesonline.com/NewsDetails/tabid/96/smId/414/ArticleID/173542/refTab/96/t/Up-to-30000-killed-say-Libyans/Default.aspx>
175. <http://www.migrationpolicycentre.eu/docs/MPC%202012%20EN%2009.pdf>
176. <http://www.arabnews.com/over-60000-syrian-refugees-iraq-un>
177. <http://www.dailystar.com.lb/News/Middle-East/2013/Oct-19/235073-unhcr-stresses-need-to-offer-syrian-refugees-safe-harbor.ashx#axzz31WuE5R23>
178. <http://www.thelocal.se/20130903/50030>
179. <http://english.alarabiya.net/en/News/2013/03/20/Germany-offers-to-take-in-5-000-more-Syrian-refugees-.html>
180. <http://www.libyaherald.com/2013/02/05/more-syrian-refugees-arrive-in-libya/#axzz2ilOC47oV>
181. <http://www.unhcr.org/5232e41e9.html>
182. <http://www.prestv.ir/detail/2013/09/05/322180/s-america-ready-to-welcome-syrian-refugees/>
183. <http://rt.com/politics/russia-syrian-refugees-asylum-631/>
184. <http://www.cbsnews.com/news/winter-snow-storm-slams-syria-refugees/>

Köszönetnyilvánítás

Témavezetőmnek Faragó Imrének szeretném megköszönni a segítségét, útmutatását, tanácsait, melyet a szakdolgozat elkészítése közben kaptam.

Nyilatkozat

Alulírott, Gyimesi Roland nyilatkozom, hogy jelen szakdolgozatom teljes egészében saját, önálló szellemi termékem. A szakdolgozatot sem részben, sem egészében semmilyen más felsőfokú oktatási vagy egyéb intézménybe nem nyújtottam be. A szakdolgozatomban felhasznált, szerzői joggal védett anyagokra vonatkozó engedély a mellékletben megtalálható.

A témavezető által benyújtásra elfogadott szakdolgozat PDF formátumban való elektronikus publikálásához a tanszéki honlapon

HOZZÁJÁRULOK

NEM JÁRULOK HOZZÁ

Budapest, 2014. május 15.

.....
a hallgató aláírása